

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ 2015-Cİ İL ÜÇÜN
DÖVLƏT VƏ İCMAL BÜDCƏLƏRİ ÖZÜNDƏ BİRLƏŞDİRƏN
"VƏTƏNDƏŞİN BÜDCƏ BƏLƏDÇİSİ" KİTABI

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi

Bakı -2014

**Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il üçün
dövlət və icmal büdcələrini özündə
birləşdirən**

**“Vətəndaşın büdcə bələdçisi”
kitabı**

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi

Bakı - 2014

“Bizim uğurlarımızın təməlində düşünülmüş siyasət, sabitlik dayanır. İqtisadi sahədə aparılan islahatlar da mühüm yer tutur. Çünki bu islahatlar sayəsində Azərbaycanın dayanıqlı inkişafı mümkün olmuşdur. Mən dəfələrlə demişəm, bizim iqtisadi və maliyyə vəziyyətimiz müstəqilliyimizi şərtləndirən əsas amillərdən biridir.”

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
10 iyul 2014-cü il

Mündəricat

Oxucuya müraciət	3
1. Büdcə özündə nəyi birləşdirir?	5
2. Büdcəyə pul vəsaiti haradan gəlir – hara gedir	7
3. Dövlət büdcəsi layihəsi necə tərtib olunur və özündə hansı mərhələləri birləşdirir	9
4. 2015-ci il dövlət büdcəsi	15
5. 2015-ci il icmal büdcəsi	60
6. Nəticə	61
7. Anlayışlar və terminlər	62
8. Ədəbiyyat	65
9. Əks-əlaqə	66

Oxucuya müraciət

Büdcə, dövlət idarəetmə sisteminin tərkib hissəsi olmaqla bütün vətəndaşların maraqlarına toxunur. Dövlət və bələdiyyə işçilərinin, həkim və onların xəstələrinin, valideyn və şagirdlərin, təqaüdçülərin və sahibkarların, tərbiyəçilərin və bağçalarda olan uşaqların, işsizlərin – bir sözlə hamının büdcə ilə əlaqəsi vardır.

Buna görə də, büdcə ilə bağlı əhalinin məlumatlı olması çox mühüm məsələlərdən biridir. Lakin, büdcə - olduqca mürəkkəb və xüsusi bilik tələb edən bir sənəddir. Həmçinin, burada olan bütün məlumatlar Sizin üçün maraqlı olmaya bilər. Dövlət və icmal büdcənin tərkibi, həmçinin orada olan çoxsaylı məlumatların təhlili xeyli vaxt almış olur. Bu isə, əhalinin vaxt itkisinə səbəb olur, büdcədə olan məlumatların düzgün tərzdə izah edilməməsinə şərait yaradır.

Bununla əlaqədar olaraq, son illər əhalinin büdcə ilə bağlı maarifləndirilməsi, dövlətin büdcə siyasətinin daha sadə dildə əhaliyə çatdırılması üçün Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən “Vətəndaşın büdcə bələdçisi” kitabı hazırlanaraq Sizlərə çatdırılır.

Eyni zamanda, əhalinin məlumatlandırılması üçün 2015-ci ilin dövlət və icmal büdcələrinin layihələri üzrə göstəricilər Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə təqdim olunmamışdan qabaq Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilmişdir.

Bələdçinin hazırlanmasında əsas məqsəd əhalinin maarifləndirilməsi ilə yanaşı, dövlətin öz vətəndaşları qarşısında gələcəkdə həyata keçirmək istədiyi tədbirlər haqqında məlumat vermək, beləliklə də, vətəndaşların bu prosesə cəlb olunmasına yardım etmək istəyidir.

Qısaca məlumat verək ki, Azərbaycan Respublikasında büdcə prosesi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, Vergi Məcəlləsi, “Dövlət büdcəsinin tərtibi və icrası qaydaları” və digər normativ-hüquqi aktlar vasitəsi ilə tənzimlənir və onlara uyğun surətdə həyata keçirilir.

Növbəti 2015-ci ilin dövlət büdcəsi yuxarıda qeyd etdiyimiz normativ-hüquqi aktların tələblərinə uyğun hazırlanmış və 2014-cü ilin 28 noyabr tarixində Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən qəbul edilmiş və 22 dekabr 2014-cü il tarixdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 413 nömrəli fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin xərcləri 21100,0 milyon manat təşkil edəcəkdir. Gördüyünüz kimi, bu çox böyük məbləğ olmaqla ölkə əhalisinin hər nəfərinə təxminən 2200,0 manat vəsait deməkdir.

Bu vəsaitin müəyyən hissəsi sizin dövlət büdcəsinə ödədiyiniz vergilərdən, rüsumlardan, bir hissəsi milli sərvətimiz olan neftin satışından əldə edilən gəlirlərdən, az bir hissəsi isə digər mənbələrdən daxil olur. Həcmindən asılı olmayaraq daxil olan vəsait dövlətin funksiya və vəzifələrinin icrası, ilk öncə əhalinin layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi üçün müvafiq xərclərə yönəldilir.

Hörmətli oxucu!

Aşağıda daha geniş məlumatlar Sizə təqdim olunacaqdır!

Siz “Vətəndaşın Bütçə Bələdçisi” kitabında dövlət və icmal bütçələrin əsas parametrlərini və istiqamətlərini görəcəksiniz, bütçənin layihəsinin hazırlanması zamanı müvafiq proseslərin həyata keçirilməsi haqqında məlumat tapacaq, gəlir və xərclərin haradan gəlib hara xərclənəcəyi haqqında aydın məlumat əldə edəcəksiniz.

Bütövlükdə dövlət bütçəsinin gəlir və xərcləri barədə qısa və anlayışlı məlumatın əldə edilməsi məqsədi ilə hazırlanmış “Vətəndaşın bütçə bələdçisi” kitabı Sizin ixtiyarınıza verilir. Ümidvarıq ki, hazırlanmış bu məlumat bazası Sizə bütçə sahəsində bələdçilik edəcək, bütçəni daha asan və aydın başa düşülməsində yardımçı olacaqdır.

1. Büdcü özündü nüyi birlüşdirir?

Əvvülcü verilün süalü cavab axtaraq.

- Sadü dildü desük, büdcü müxtülif vergilürin, rüsümlürin vü digür üdnüşlürin bir münübüdü toplünmasü vü xürüclünümüsü barüdü ülkünün üsüsü maliyyü sünüdidir.

Gülir vergisi, ülavü düyür vergisi, aksizlür, münüfüat vergisi vü digür vergilür vü daxilolmalar üzrü nü qüdür müblüğdü vüsait daxil olacaqdır?

Hansü ümüliyyatlar maliyyülüşdirilücükdür? ühalinin sosial üdnüclürinü, pensiya vü müavinütlürinü, elmü, tühsilü, müdüfiüyü, milli tühlüküsizliyyü, müdüniyyütü, ütraf mühitin mühafizüsünü, künd tüsürüfüatünü, infrastruktur vü sosial tüyinatlı obyektülürin (yol, kürüpü, su, qaz, kanalizasiya xütlürinin üçükülüşünü, metro, müktüb, xüstüxana, idman mürüküzlürinin vü s. tikintisi) tikintisünü, ürzaq tühlüküsizliyyünin tümin edilmüsünü, sahibkarlıüğün, ipotekanın inkişafünü, üşühür, rayon, qüsübü vü kündlürin abadlaşdırılmasünü vü digür zürüri müsülülürin hüllünü nü qüdür pul xürüclünücükdür?

- Düvülütün borclanmasü barüdü mülümatdır.

Gülirlür xürücdün az olduqda küsür yaranır. Bu zaman büdcü xürüclürinin sabit üdnülmüsü üçün borc almaq lazım gülir.

- İqtisadiyyata tüsürü alütüdir.

İqtisadiyyatın müxtülif saühülürinü yardım kimi yünüldülün xürüclür gülücükdü yeni mühsüllürin istehsalünü, düyürlürin yaranmasünü, gülürlürin artımünü sübüb olur.

Yolların tikintisi, ürazilürin elektrik tüchizatü, qazlaşdırılması, sahibkarlara güzüştülüi kreditülürin verilmüsü kimi işlür ürazilürdü yeni-yeni istehsal müssisülürinin yaradılmasünü, yeni iş yerlürinin açılmasünü, mühsül istehsalünün artımünü üşürait yaradır. Bu da iqtisadiyyatın inkişafünü tüsürü edir.

- İqtisadiyyatın tüsürinü müruz qalan alütüdir.

İqtisadiyyatda artım müşahidü olunanda bu müssisülürin, ühalinin daha üçü gülir üldü etmüsünü sübüb olur. Bunun nütücüsündü müssisülürin, ühalinin büdcüyü üdnüycüyü vergilürin dü hücümü artır.

- Tarixi hesabatdır.

Büdcü keçmüşdü düvülütün pulları necü vü hara xürüclümüsü barüdü mülümat verir.

2015-ci il düvülüt büdcüsünün gülürlüri 19438,0 milyon manat tüşkil edir. Bu vüsaitin 6702,0 milyon manatünü bilavasitü ühalinin, qeyri-neft sektorunda füaliyyüt güstürün müssisü vü tüşkilatların (hüquqi üşüslür) büdcüyü üdnüklüri vergilür vü rüsümlür, 12688,0 milyon manatünü neftüdün üldü edilün gülürlür, 48,0 milyon manatünü isü sair münübülürdün daxilolmalar tüşkil edir.

Konkret olaraq biz ühalinin, qeyri-neft sektorunda füaliyyüt güstürün müssisü vü tüşkilatların düvülüt büdcüsünü üdnüklüri vergi vü rüsümlüri vü büdcüyü daxil olan sair gülürlüri cümlüsük bu müblüğ 6702,0 milyon manat tüşkil edücükdür. Nüzürü ülsüq ki, bu vüsait düvülütün funksiya vü vüzifülürinin yerinü yetirilmüsünü, ühalinin sosial müdüfiüsünün yaxşılaşdırılmasünü, bir süzlü düvülütün ühali qarşısında gütürdüyü bütün ühdülüklürin maliyyü tüminatünü üdnümir, onda

dövlət neft gəlirlərinin bir hissəsini və müvafiq iqtisadi alətlərin tətbiqi hesabına (büdcə kəsirinin örtülməsi üçün qiymətli kağızların buraxılması, büdcə ilinin sonuna qalan xəzinə qalığı, xaricdən cəlb edilən qrantlar) büdcəyə cəlb etdiyi vəsaitləri dövlət büdcəsinin gəlirlərinə yönəldir.

Yuxarıda qeyd olunan bütün gəlirlər və büdcə kəsirinin maliyyələşdirmə mənbələri hesabına 2015-ci il dövlət büdcəsinin xərcləri 21100,0 milyon manat təşkil edir. Dövlət büdcəsinin xərcləri hesabına dövlət əhaliyə müxtəlif formada ödənişlər və xidmətlər həyata keçirir.

Bu ödəniş və xidmətlər əsasən bir neçə istiqamətdə əhaliyə çatdırılır.

- Birbaşa formada, müxtəlif sosial ödənişlər, yəni pensiyalar, aztəminatlı ailələrə müavinətlər, məcburi köçkünlərə ərzaq təminatı üzrə müavinətlər və bu qəbildən olan ödənişlər formasında;

- Dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlarda çalışan işçilərə əmək haqqı və əməyin ödənişi üçün verilən digər ödənişlər formasında;

- İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə dövlət büdcəsindən subsidiya və subvensiya (sadə dildə desək maliyyə yardımı) şəklində yönəldilən maliyyə vəsaitlərinin müxtəlif xidmətlər formasında əhaliyə çatdırılması;

- Başqa büdcələrə (Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə və bələdiyyə büdcələrinə əvəzsiz verilən vəsait) verilən dotasiya formasında;

- Digər formada – ehtiyat fondları vasitəsi ilə təbii fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı vəsaitin ayrılması və digər formalarda

2. B d c y  pul vəsaiti haradan gəlir – hara gedir?

Təsəvvür edək ki, ata, ana və uşaqlardan ibarət olan Azərbaycan ailəsi masa ətrafında əyləşib  z gəlir və xərclərini, yəni ailə büdcələrini hesablayırlar. Bu zaman onlar il  r zində n  q d r pul qazanacaqlarını və bu pulların haradan  ld  edə biləcəklərini müzakirə edirlər. Sonra onlar normal ya ayışlarını təmin etmək  c n lazım olan ərzaq, kommunal xərcləri üzrə ödənişləri, paltar, nəqliyyata  d y c kl rini v  digər zəruri xərclərini təmin edə biləcək vəsaitlərin həcmini hesablayırlar. Bu xərclərin cəmi ailə büdcəsinin xərcləri deməkdir. Xərclər onların müəyyən etdiyi gəlirlərdən çox olarsa, artıq ailə xərclərin bir hissəsinin, məsələn nəqliyyata, istirahətə, paltara  d y c kl ri xərclərin azaldılması haqqında fikirləşir və ya daha çox işləməli, daha çox əmək haqqı verilən i  yerləri tapmaq haqqında düşünürlər. Digər bir yol kimi onlar qarşılarına qoyduqları məqsədlərə çatmaq  c n tələb olunan vəsaitin bir hissəsinin dostlarından, qohumlarından borc və ya bankdan kredit g t rm kd  g r rl r.

Yox,  g r ailənin gəlirləri onların tələblərindən çox olarsa, onda ailə  z həyatını daha dəbdəbəli qurmaq, yəni avtomobil, müasir m i et texnikası v  digər yeni bahalı avadanlıq və əşyalar almaq, evlərində müasir d b  uyğun təmir işləri aparmaq haqqında d ş n r və bunu həyata keçirirlər.

Ümumilikdə götürsək, dövlət də  z büdcəsini ailə büdcəsi kimi müəyyənləşdirir. Büdcə gəlir və xərc hissəsindən ibarətdir. Büdcə gəlirləri xərclərdən artıq olduqda büdcə artıqlığı (profisit), büdcə xərcləri gəlirlərdən artıq olduqda büdcə kəsiri (defisit) yaranır.

 lk növbədə dövlət həyata keçirdiyi funksiyalara, qarşıya qoyulan məqsədlərə çatmaq  c n xərclərini hesablayır. Sonra isə dövlət  z gəlirlərini hesablayır, bunlar m xt lif vergilərdən, rüsumlardan, ödənişlərdən ibarətdir.

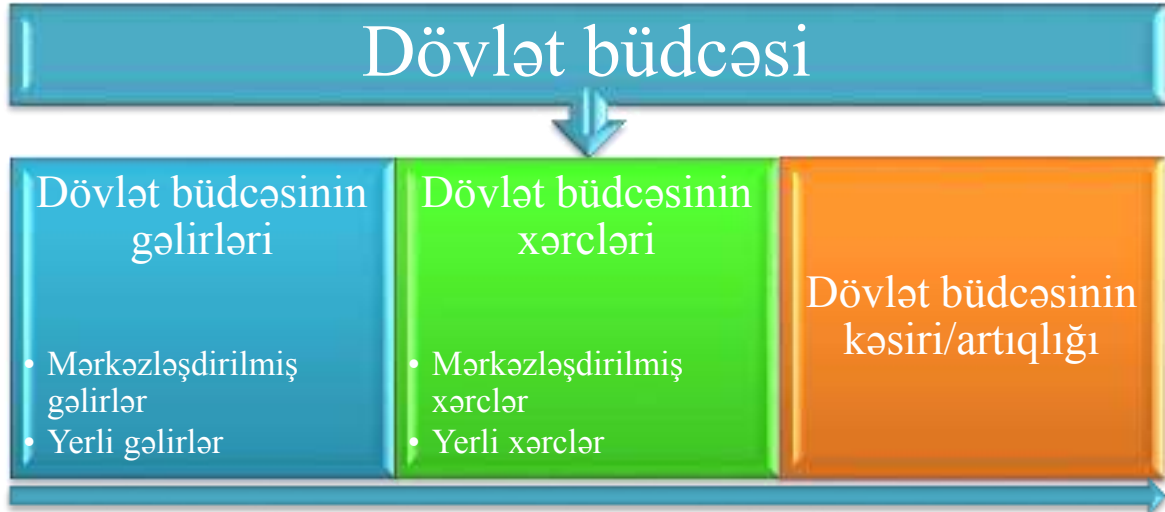
Dövlət  z gəlirlərini v  xərclərini tarazlamaq yolu ilə büdcəsini formalaşdırır. Yəni onun nəzərdə tutduđu gəlirlər qarşıya qoyulmuş m s l l rin maliyyə təminatına bəs edərsə, onu təsdiq edir. Yox,  g r xərcləri gəlirlərdən  st nd rs  bir sıra xərcləri ixtisar etməyə məcbur olur.

G lir və xərclərin hesablanması zamanı bu gəlir və xərclərin müəyyən prinsiplər əsasında təsnifləşdirilir. Bu t snifl şm  m xt lif büdcələrin müqayisəsini təmin etməklə onların icmallaşdırılmasına imkan verir. Büdcə gəlir və xərcləri Azərbaycan Respublikasının Vahid Büdcə t snifatı¹ əsasında tərtib olunur.

¹ Azərbaycan Respublikası vahid büdcə təsnifatı –

<http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=5840&doctype=0>

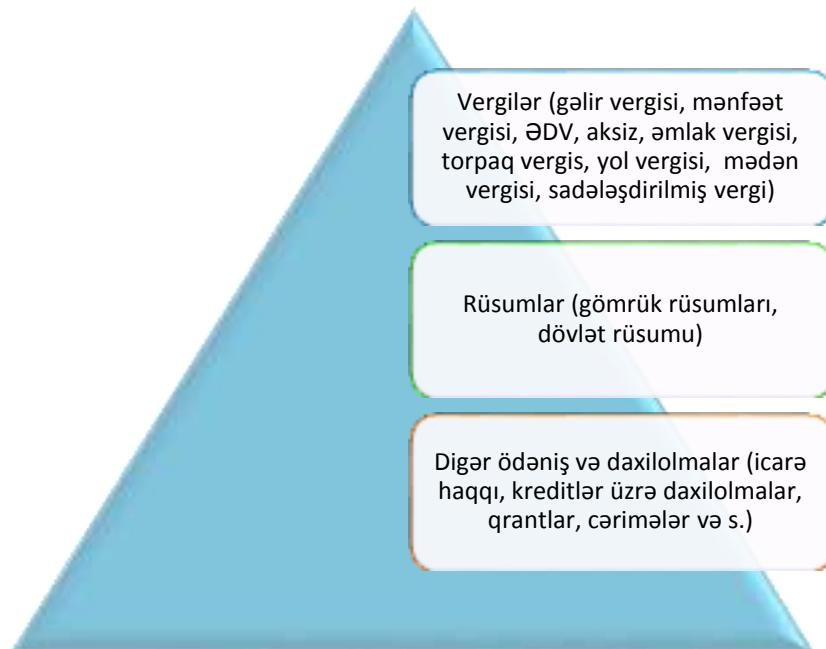
Dövlət büdcəsinin strukturu

Nəticədə dövlət büdcəsinin gəlir və xərcləri üzrə balanslaşdırılmış göstəricilər dövlət büdcəsinin layihəsi formasında əhalinin seçdiyi deputatların təmsil olunduğu Milli Məclisin müzakirəsinə verilir.

Büdcə gəlirləri² dedikdə büdcəyə müvafiq qanunvericilik aktları əsasında əvəzsiz və qaytarılmamaq şərtlə köçürülən vəsaitlərdir. Vahid büdcə təsnifatına əsasən büdcə gəlirləri i) vergilərdən daxilolmalar, ii) sosial ayırmalar, iii) qrantlar, iv) digər gəlirlər bölmələrindən ibarətdir.

Ümumiyyətlə götürükdə isə büdcə gəlirləri vergilərdən, rüsumlardan, digər ödəniş və daxilolmalardan ibarətdir.

² büdcə gəlirləri—Azərbaycan Respublikasının, Naxçıvan Muxtar Respublikasının və yerli özünüidarəetmə orqanlarının müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunmuş qaydada dövlət büdcəsinə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə və yerli büdcələrə daxil olan vergilər, rüsumlar, digər ödənişlər və daxilolmalar

Büdcə xərcləri³ isə dövlətin və bələdiyyələrin vəzifə və funksiyalarının həyata keçirilməsinə yönəldilən vəsaitlərdir.

Büdcə xərclərinin həyata keçirilən funksiyalara müvafiq olaraq qruplaşdırılmasına xərclərin funksional təsnifatı deyilir.

Xərclərin funksional təsnifatı
Ümumi dövlət xidmətləri
Müdafiə
Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və prokurorluq
Təhsil
Səhiyyə
Sosial müdafiə və sosial təminat
Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət
Mənzil və kommunal təsərrüfatı
Yanacaq və enerji
Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi
Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar
Nəqliyyat və rabitə
İqtisadi fəaliyyət
Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər

3. Dövlət büdcəsi layihəsi necə tərtib olunur və özündə hansı mərhələləri birləşdirir

Azərbaycan Respublikasının büdcə sistemində daxil olan büdcələrin layihələrinin hazırlanması ilə bağlı məsələlər Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu⁴, Vergi Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir.

³ büdcə xərcləri—büdcə təsnifatına uyğun olaraq dövlət və icmal büdcələrdən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsindən və yerli büdcələrdən qanunvericiliklə nəzərdə tutulan tələbatı ödəmək üçün ayrılan vəsait

⁴ “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu – <http://e-qanun.az/print.php?internal=view&target=1&docid=1126&doctype=0>

Büdcə prosesini tənzimləyən əsas normativ-hüquqi sənədlər

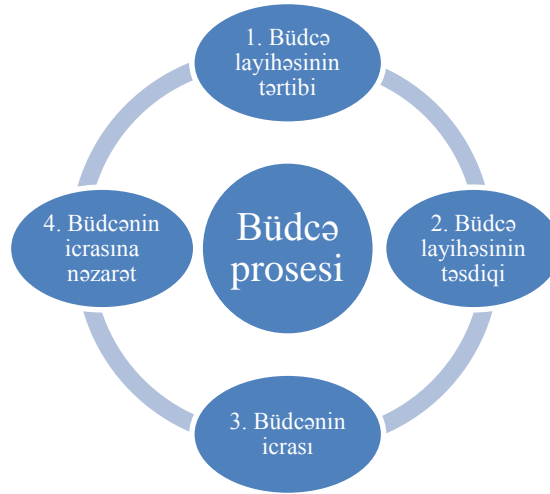
- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
- "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu
- Vergi Məcəlləsi
- "Dövlət büdcəsinin tərtibi və icrası Qaydaları (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin Qərarı)
- müvafiq il üçün dövlət büdcəsi, Dövlət Sosial Müdafiə Fondu haqqında qanunlar və onların tətbiqi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanları
- müvafiq il üçün Dövlət Neft Fondunun büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı
- Azərbaycan Respublikasında büdcədən kənar vəsaitlərin formalaşdırılması, istifadə edilməsi, uçota alınması və hesabatın təqdim olunması qaydaları

Bu normativ aktlar toplusu büdcə prosesinin əsas prinsiplərini, dövlət və icmal büdcələrin tərtibi və icrası prosesində müvafiq icra hakimiyyəti orqanları, büdcənin tərtibi prosesində iştirak edən orqanları⁵, büdcədən kənar dövlət fondları, digər təşkilatlar arasında qarşılıqlı münasibətlərin əsas istiqamətlərini özündə birləşdirir.

Ümumiyyətlə götürdükdə, büdcə prosesi özündə dörd mərhələni: büdcə layihəsinin tərtibi; büdcə layihəsinin təsdiqi; büdcənin icrası; büdcənin icrasına nəzarəti birləşdirir.

⁵büdcənin tərtibi prosesində iştirak edən təşkilatlar—mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları və onların struktur bölmələri, büdcə gəlirlərinin icrasını təmin edən orqanlar, dövlət büdcəsindən maliyyələşən və (və ya) maliyyə yardımı alan təşkilatlar, büdcədən kənar dövlət fondları və vergi ödəyiciləri, zərurət yarandıqda, bələdiyyələr

Büdcə prosesinin mərhələləri

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən ölkəmizdə müxtəlif büdcələrin təsnifləşməsi təmin edilmişdir ki, bu da büdcə sistemini təşkil edir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına əsasən Azərbaycan Respublikasının büdcə sistemində Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi (büdcədənənar əməliyyatlar da daxil olmaqla), Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi və yerli büdcələr, yəni bələdiyyə büdcələri daxildir. "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq dövlət büdcəsinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin (büdcədənənar əməliyyatlar da daxil olmaqla) və büdcədənənar dövlət fondlarının gəlir və xərclərinin funksional və iqtisadi təsnifata uyğun paraqraflar səviyyəsində əks etdirən maliyyə sənədinə icmal büdcə deyilir. Başqa sözlə, Azərbaycan Respublikasının büdcə sistemində daxil olan büdcələr və büdcədənənar dövlət fondlarının büdcələrinin gəlir və xərclərini özündə əks etdirən məcmuya isə icmal büdcə deyilir.

2015-ci il üzrə icmal büdcənin strukturu

İcmal büdcənin gəlirləri

- Dövlət büdcəsinin gəlirləri
- Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin gəlirləri
- Dövlət Neft Fondunun büdcəsinin gəlirləri
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin gəlirləri

İcmal büdcənin xərcləri

- Dövlət büdcəsinin xərcləri
- Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin xərcləri
- Dövlət Neft Fondunun büdcəsinin xərcləri
- Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin xərcləri
- Xarici kreditlər hesabına maliyyələşən layihələr üzrə xərclər

İcmal büdcənin kəsiri və onun maliyyələşdirmə mənbələri

- *Xarici kreditlər hesabına maliyyələşən layihələr üzrə xərclər
- *Daxili və xarici borclanma
- *Özəlləşmədən daxilolmalar xərcləri
- *Xarici qrantlar
- *Vahid xəzinə hesabının qalığı

Büdcə layihələrinin hazırlanması zamanı əsas məsələlərdən biri də gəlir və xərclərin qruplaşdırılması, onların müqayisəsinin təmin edilməsidir. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikasının büdcə sistemində daxil olan büdcələr, habelə büdcədən kənar dövlət fondları üzrə maliyyə əməliyyatlarının daha şəffaf müqayisəsinin təmin edən, büdcə xərclərinin istiqamətlərini özündə əks etdirən, “Vahid büdcə təsnifatı” hazırlanaraq təsdiq edilmişdir.

Dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi prosesi “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 11-ci maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Hər ilin yanvar ayının 3-cü ionicünlüyündə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı və ya sərəncamı ilə növbəti il və sonrakı üç il üçün dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi prosesinə başlanılır. Bu sənəddə dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi prosesində iştirak edən aidiyyəti orqanlara, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinə, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsinə, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinə, rayon (şəhər) icra hakimiyyəti orqanlarına və digər dövlət təşkilatlarına müvafiq tapşırıqlar verilir.

Bundan sonra Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi ölkənin ortamüddətli iqtisadi və sosial inkişaf proqnozlarını dəqiqləşdirir. Bu proqnozların əsasında Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi növbəti il və sonrakı üç il üçün dövlət və icmal büdcələrin ilkin ortamüddətli proqnozunu tərtib edir.

Hazırlanmış sənədlər öz səlahiyyətlərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilir.

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən növbəti il üzrə dövlət büdcəsinin layihəsi və sonrakı üç il üçün icmal büdcə göstəricilərinin tərtibinə dair təlimat məktubu hazırlanır və may ayının 1-nə kimi büdcənin tərtibi prosesində iştirak edən təşkilatlara göndərilir. Bu təlimatda aidiyyəti məlumatlarla yanaşı təşkilatlar və hər bölmə üzrə xərclərin yuxarı həddinə, cari xərclərə dair təsdiq olunmuş normalara, formalara, ətraflı büdcə təklifinin Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə təqdim edilməsi üçün yardımçı sənədlər daxil olmaqla gəlirlərin və xərclərin təhlilinə (qiymətləndirilməsinə) dair məlumatlar verilir.

Büdcə təşkilatlarının xərcləri müəyyən edilərkən onların büdcədənkənar əməliyyatları⁵ üzrə xərcləri də nəzərə alınır.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin icrasını təmin edən orqanlar və Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlar təlimata uyğun olaraq hazırlanmış büdcə layihəsini Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinə təqdim edirlər.

Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi tərəfindən cari ilin altı ayının faktiki nəticələri nəzərə alınmaqla növbəti il üzrə və ortamüddətli makroiqtisadi göstəricilər, habelə sosial, iqtisadi və investisiya proqramları dəqiqləşdirilir. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi makroiqtisadi göstəricilərin dəqiqləşdirilmiş proqnozuna və hazırlanmış proqramlara əsasən dövlət büdcəsinin layihəsində gəlirləri və xərcləri yenidən hesablayır. Dəqiqləşdirilmiş göstəricilər dövlət büdcəsindən maliyyələşən və maliyyə yardımı alan təşkilatlarla razılaşdırılır və müvafiq qaydada rəsmiləşdirilir.

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən növbəti büdcə ili üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihəsi və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilir.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti öz növbəsində növbəti büdcə ili üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihəsi sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri və “Büdcə sistemi haqqında” Qanunla müəyyən edilən digər sənədləri Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilir.

Növbəti büdcə ili üzrə dövlət büdcəsi haqqında qanun layihəsi əlavə edilmiş digər sənədlərlə birlikdə (büdcə zərfi) cari ilin oktyabr ayının 15-dən gec olmayaraq Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin müzakirəsinə təqdim edilir.

Müvafiq büdcə zərfi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisə daxil olduqduğu tarixdən 10 gün ərzində mətbuatda dərc olunur.

Növbəti büdcə ili üzrə dövlət büdcəsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisdə cari ilin dekabr ayının 20-dən gec olmayaraq qanunla təsdiq olunur.

Təsdiq olunmuş dövlət büdcəsinin göstəriciləri, gəlir və xərclərin bölgüsü Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən bir ay müddətinə büdcə və büdcədən maliyyə yardımı alan təşkilatlara çatdırılır.

Dövlət büdcəsinin layihəsinin tərtibi və təsdiqi qrafiki (təqvim)

Tədbirin adı	İcraçı	İcra müddəti
Dövlət büdcəsi layihəsinin tərtibinə başlanılması barədə qərarın qəbulu	Nazirlər Kabineti	Yanvar ayının 3-cü on günlüyü
Ortamüddətli iqtisadi və sosial inkişaf proqnozlarının dəqiqləşdirilməsi	İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi	Fevral ayı
Ortamüddətli dövlət və icmal büdcələrin ilkin proqnozunun tərtibi	Maliyyə Nazirliyi	Mart ayı
Dövlət investisiya proqramının ilkin layihəsinin tərtibi	İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi	
Dövlət büdcəsinin ilkin layihəsinin (büdcə-vergi siyasətinin əsas istiqamətləri, büdcə təsnifatının bölmələri səviyyəsində gəlir və xərclərin yuxarı həddi, dövlət borcları, prioritet xərclər, növbəti il və sonrakı üç il üçün icmal büdcə proqnozu ilə birlikdə) Nazirlər Kabinetinə təqdimi	Maliyyə Nazirliyi	Aprel ayının 15-dək
Dövlət investisiya proqramının ilkin layihəsinin Nazirlər Kabinetinə təqdimi	İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi	Aprel ayının 15-dək
Büdcə layihəsinin tərtibi ilə bağlı təlimat məktubunun təşkilatlara göndərilməsi	Maliyyə Nazirliyi	May ayının 1-dək
Büdcə layihələrinin Maliyyə Nazirliyinə təqdim olunması	Büdcə prosesində iştirak edən təşkilatlar	İyul ayının 1-dək
Büdcə layihələri üzrə Maliyyə Nazirliyində müzakirələr		İyul-avqust ayları
Dövlət büdcəsi layihəsinin Nazirlər Kabinetinə təqdim olunması	Maliyyə Nazirliyi	Sentyabr ayının 15-dək
Dövlət büdcəsi layihəsinin Azərbaycan Respublikası Prezidentinə təqdim olunması	Nazirlər Kabineti	Sentyabr ayının 25-dək
Dövlət büdcəsi layihəsinin Milli Məclisə təqdim olunması	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti	Oktyabr ayının 15-dən gec olmayaraq
Dövlət büdcəsi haqqında Qanunun təsdiqi	Milli Məclis	Dekabr ayının 20-dən gec olmayaraq

4. 2015-ci il üçün dövlət büdcəsi

2015-ci il üçün büdcə zərfi, Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə təqdim olunan 2015-ci büdcə ili⁶ üçün sənədlər toplusudur. Bu zərfe aşağıdakı sənədlər əlavə edilir:

- “Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsi,

- “Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsinə dair izahat;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il və gələn üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəriciləri;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il üçün büdcə-vergi siyasətinin əsas istiqamətləri;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsinin gəlir və xərclərinin funksional, iqtisadi və inzibati təsnifatlarının paraqrafları səviyyəsində layihəsi;

- 2014-cü ilin 1 iyul tarixinə Azərbaycan Respublikasının dövlət borcları və dövlət zəmanəti ilə digər öhdəliklərinə dair məlumat;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il icmal büdcəsinin funksional və iqtisadi təsnifatlarına uyğun olaraq paraqraflar səviyyəsində layihəsi;

- 2015-2018-ci illər üçün Dövlət İnvestisiya Proqramının əsas istiqamətləri;

- 2015-2018-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasının ərazisi üzrə toplu maliyyə balansı;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi gəlirlərinin və xərclərinin 2013-cü il dövlət büdcəsinin faktiki icrası və 2014-cü il dövlət büdcəsinin gözlənilən nəticələri ilə, habelə gəlirlərin təsnifatı üzrə, xərclərin funksional, iqtisadi və inzibati təsnifatlarının paraqrafları səviyyəsində müqayisəsi;

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci ilin icmal büdcəsinin gözlənilən icrasına dair məlumat;

- Azərbaycan Respublikasının 2013-2014-cü illər üzrə dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların büdcədən kənar əməliyyatlarına dair icmal hesabat;

- Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsi kəsirinin faktiki və 2014-cü il gözlənilən maliyyələşdirmə mənbələri barədə hesabat;

- 2014-cü ilin doqquz ayında Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin icrasına dair arayış;

⁶ Büdcə ili – yanvar ayının 1-dən dekabr ayının 31-dək olan bir illik dövr

- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il və sonrakı üç il üçün dövlət büdcəsinin layihəsi üzrə gəlir və xərclərin funksional təsnifat səviyyəsində göstəriciləri və kəsiri;
- Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il və sonrakı üç il üçün icmal büdcəsinin layihəsi;
- “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun 2015-ci il büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsi;
- “Azərbaycan Respublikasında 2015-ci il üçün yaşayış minimumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsi;
- “Azərbaycan Respublikasında 2015-ci il üçün ehtiyac meyarının həddi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsi.

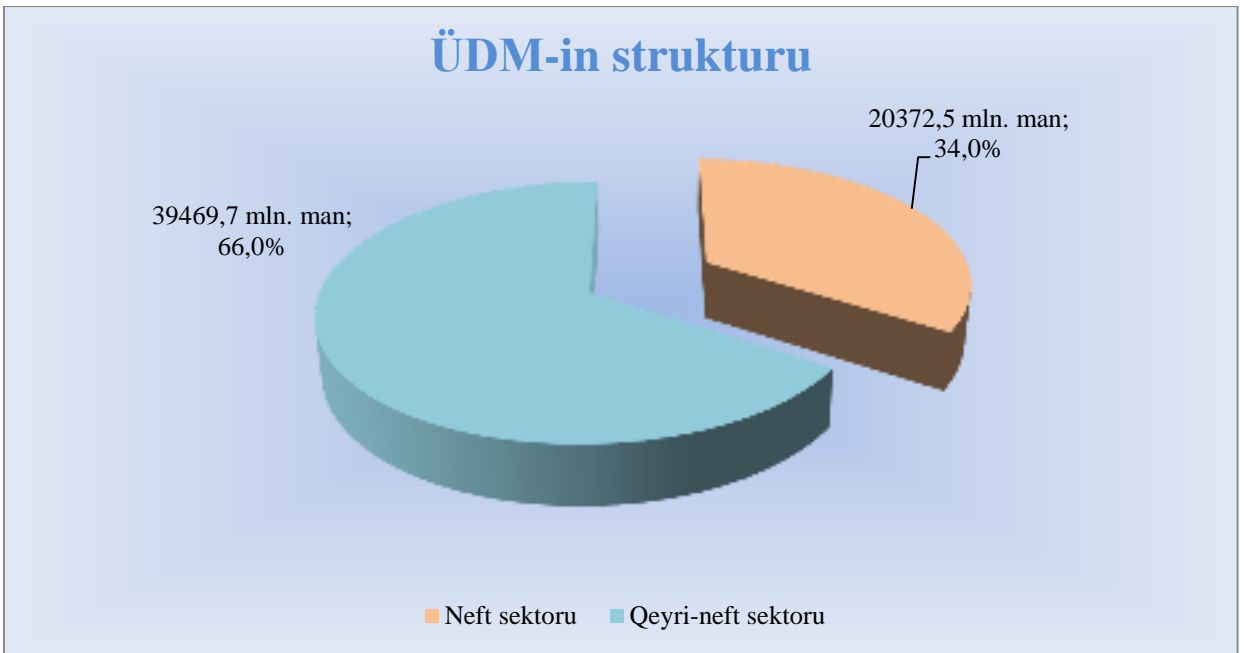
4.1. 2015-ci il üzrə makroiqtisadi proqnozlar

Makroiqtisadi sabitlik, berrəqəmli inflyasiya, əlverişli vergi və borclanma siyasəti, sosial məsələlərin həlli, əhalinin yaşayış səviyyəsinin, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi ortamüddətli dövr üçün dövlətin daim diqqətdə saxladığı əsas vəzifələri sırasındadır.

Ortamüddətli perspektivdə ölkənin makroiqtisadi göstəricilərinin sabit artımına, qeyri-neft sektorunun dayanıqlı inkişafına, maliyyə intizamının gücləndirilməsinə və şəffaflığının daha da artırılmasına, iqtisadiyyatın tənzimlənməsində dövlət büdcəsinin rolunu artırmaqla, onu əsas iqtisadi alətlərdən birinə çevirmək büdcə-vergi siyasətinin əsas məqsədlərindəndir.

2015-ci ildə ölkə üzrə 4,4 faiz iqtisadi artım təmin olunmaqla 59,8 milyard manat həcmində ümumi daxili məhsulun ⁷ (ÜDM) istehsal olunması proqnozlaşdırılır. Qeyri-neft sektorunda 39,5 milyard manat əlavə dəyərin yaradılması proqnozlaşdırılır ki, bu da 2014-cü ilə nisbətən 8,2 faiz real artım deməkdir.

⁷ Ümumi daxili məhsul — bir il ərzində iqtisadiyyatda (ölkə daxilində) istehsal olunan bütün mal və xidmətlərin məcmu bazar qiymətidir

2015-ci ildə ölkə iqtisadiyyatına 19,8 milyard manat və ya 2014-cü ilə nisbətən 7,6 faiz çox investisiyanın yönəldiləcəyi proqnozlaşdırılmışdır. Daxili investisiyaların ümumi investisiyalardakı xüsusi çəkisi 72,8 faiz, xarici investisiyaların payı isə 27,2 faiz həddində gözlənilir.

Cəlb edilən investisiyaların 70,7 faizinin qeyri-neft sektoruna yönəldilməsi proqnozlaşdırılır ki, bu da qeyri-neft sektorunun inkişafına xidmət edəcəkdir.

2015-ci ildə dövlət investisiyaları 11,1 milyard manat olmaqla ümumi investisiyalarda üstünlük təşkil edəcəkdir.

2015-ci ildə əhalinin gəlirlərinin 5,8 faiz artaraq 43,8 milyard manat təşkil edəcəyi proqnozlaşdırılır.

2015-ci ilin neft gəlirləri 1 barel üçün 90,0 ABŞ dolları ilə hesablanmışdır.

2015-ci ildə inflyasiyanın 2,3 faiz həcmində olacağı proqnozlaşdırılır.

4.2. 2015-ci il üzrə büdcə-vergi siyasətinin əsas istiqamətləri

2015-ci il üçün büdcə-vergi siyasəti “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 11.5-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının ortamüddətli büdcə və maliyyə siyasətinə, ölkənin iqtisadi və sosial-inkişaf proqnozlarına və müvafiq dövlət proqramlarına uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının büdcə-vergi siyasəti ölkənin iqtisadi siyasətinin tərkib hissəsi olmaqla 2015-ci ildə iqtisadiyyatın səmərəliliyinin və dayanıqlılığının təmin edilməsinə, onun aparıcı sahələrinin modernləşməsinə və şaxələnməsinə, sosial prioritetliyin saxlanılmasına, əhalinin yaşayış səviyyəsinin, qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial rifahının artırılmasına yönəldilmişdir.

Ortamüddətli perspektivdə ölkənin makroiqtisadi göstəricilərinin sabit artımına, qeyri-neft sektorunun dayanıqlı inkişafına, maliyyə intizamının

gücləndirilməsinə və şəffaflığının daha da artırılmasına nail olmaq əsas məqsədlərdəndir.

Münbit makroiqtisadi mühitə uyğun olaraq, 2015-ci ildə də qeyri-neft sektoru üzrə dövlət büdcəsi gəlirlərinin artırılması nəzərdə tutulmuşdur.

Növbəti ildə əsas prioritetlərdən olan dövlətin müdafiə qabiliyyətinin artırılması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, ölkənin enerji potensialının gücləndirilməsi, elektrik təsərrüfatlarının, içməli su və qaz təchizatı, kanalizasiya və meliorasiya sistemlərinin yeniləşdirilməsi və müasir tələblər səviyyəsində qurulması, kəndlərarası yolların tikintisi, aqrar sektora dövlət qayğısının genişləndirilməsi, kənd təsərrüfatının aparıcı sahələrinin inkişaf etdirilməsi və bu sahəyə dövlət büdcəsindən birbaşa subsidiyaların verilməsi, ərzaq təhlükəsizliyinə nail olunması, əhalinin əsas ərzaq məhsulları ilə özünütəminin təşkili, qarşıya qoyulan sosial və investisiya proqramlarının icrası və digər dövlət tədbirləri üçün maliyyə imkanlarının yaradılması nəzərdə tutulur.

Büdcə xərclərinin daha çox ölkənin iqtisadi inkişafına təsir edən amilə çevrilməsi üçün struktur islahatların davam etdirilməsi, dövlət və icmal büdcələrin vəsaiti hesabına həyata keçirilən sosial və investisiya layihələrinin, əsaslı alışların və xidmətlərin iqtisadi-maliyyə əsaslandırılmasının optimallaşdırılması və bu istiqamətdə şəffaflığın daha da artırılması üçün qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi istiqamətində işlər davam etdiriləcəkdir.

Sahibkarlığın, o cümlədən kiçik və orta sahibkarlığın, habelə ailə fermer təsərrüfatlarının, lizinqin genişləndirilməsi, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, qeyri-neft sektorunda yeni istehsal və xidmət müəssisələrinin yaradılması və sənaye istehsalının artırılması üçün maliyyə təminatının yaradılması hökumətin qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir.

Müvafiq dövlət proqramlarının və tədbirlərin ortamüddətli büdcə xərcləri ilə əlaqələndirilməsinin daha da təkmilləşdirilməsi, dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri hesabına tikintisi başa çatdırılan obyektlərin fəaliyyətə başlamaları ilə bağlı tələb olunan xərclərin ortamüddətli büdcə xərclərində nəzərə alınması təmin ediləcəkdir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi və elektron hökumətin genişləndirilməsi, ölkə ərazisində keçirilməsi nəzərdə tutulan beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin, dövlətin borc və öhdəliklərinin maliyyə təminatı, regionların sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi və balanslaşdırılmış inkişafı dövlət büdcəsinin prioritet xərcləri sırasındadır.

Ortamüddətli dövrdə iqtisadiyyata sərmayə qoyuluşunda ölkənin daxili resurslarının payına üstünlük verilməsi, mərhələlərlə potensial xərclərin ortamüddətli və uzunmüddətli dövrləri əhatə edən proqramlar və son nəticəyə söykənən prinsiplər əsasında proqnozlaşdırılmasının daha da genişləndirilməsi, dövlət zəmanəti ilə iqtisadiyyata cəlb olunan və dövlət büdcəsində dövlət investisiya xərcləri üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitin prioritetlər, istiqamətlər (sahələr) üzrə bölgüsü və həmin vəsaitlərə ictimai və dövlət nəzarətinin daha da artırılması qarşıda duran mühüm vəzifələrdəndir.

Növbəti illərdə neft-qaz, eyni zamanda qeyri-neft sektorlarının inkişafı sayəsində ölkəyə gözlənilən valyuta axınının idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi və vəsaitlərin şəffaf şəkildə saxlanması diqqət mərkəzində olacaqdır.

Büdcə qanunvericiliyinin ölkənin iqtisadi islahatlarının tələblərinə uyğun təkmilləşdirilməsi, iqtisadi siyasət, proqnozlaşdırma və dövlət büdcəsi layihəsinin tərtibində əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində işlər davam etdiriləcəkdir.

Monetar və büdcə-vergi siyasətinin koordinasiyasının gücləndirilməsi, dövlət xərclərinin nəzarətdə saxlanması diqqət mərkəzində olacaqdır.

Ölkənin ortamüddətli iqtisadi və sosial inkişaf proqnozuna uyğun olaraq, maliyyə siyasətinin həyata keçirilməsi üçün 2015-ci ildə büdcə-vergi siyasəti üzrə aşağıdakı tədbirlərin reallaşdırılması nəzərdə tutulur.

Gəlirlər üzrə:

- qeyri-neft gəlirlərinin qeyri-neft ümumi daxili məhsulda və büdcə gəlirlərində xüsusi çəkisini artırmaq;
- fiziki şəxslərdən tutulan gəlir vergisi və məcburi dövlət sığorta haqları üzrə tutulma bazalarını uyğunlaşdırmaq;
- vergi daxilolmalarının yığım əmsalını artırmaq;
- ölkənin şəhər və rayonları üzrə yerli gəlir və xərclərin tarazlaşdırılması istiqamətində işləri davam etdirmək;
- gömrük tarifləri sisteminin sadələşdirilmiş sistemə keçidinin təmin edilməsi üçün işləri davam etdirmək;
- dövlət torpaqlarının icarəyə verilməsindən əldə olunan gəlirlərin büdcəyə daxilolma əmsalını artırmaq.

Xərclər üzrə:

- sosial siyasətin davam etdirilməsi, əhalinin rifahının və yaşayış səviyyəsinin, qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün maliyyə təminatı yaratmaq;
- ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün stabil maliyyə təminatına nail olmaq;
- ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsini, əhalinin əsas ərzaq məhsulları ilə özünütəminatının həlli üçün aqrar sektora dövlət qayğısının artırılmasını, dövlət tərəfindən fermerlərin dəstəklənməsini, kənd təsərrüfatının aparıcı sahələrinin inkişaf etdirilməsini və bu sahələrə birbaşa subsidiyaların verilməsini davam etdirmək;
- lizinqin genişləndirilməsi, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, qeyri-neft sektorunda yeni istehsal və xidmət müəssisələrinin yaradılması, sənayeləşmənin sürətləndirilməsi və sənaye istehsalının artırılması üçün maliyyə təminatı yaratmaq;

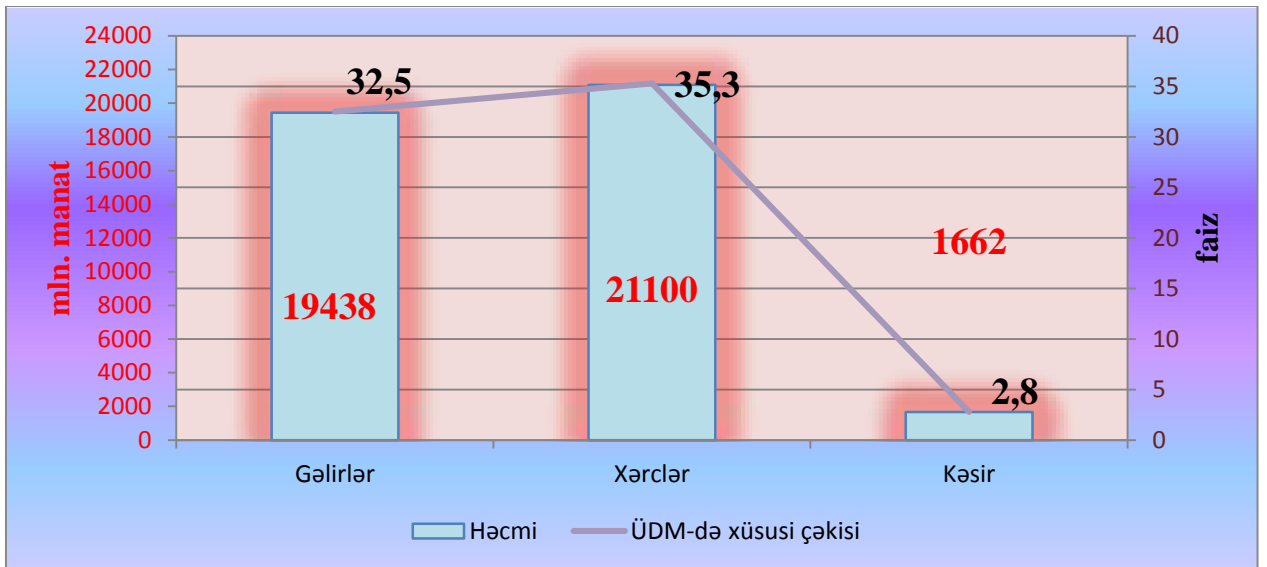
- ölkənin enerji potensialının gücləndirilməsi, alternativ və bərpa olunan enerji növlərinin yaradılması üçün dövlətin maliyyə dəstəyini təmin etmək;
- informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi, elektron hökumətin genişləndirilməsi məqsədi ilə maliyyə təminatı yaratmaq;
- ölkə ərazisində keçirilməsi nəzərdə tutulan beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin, dövlətin borc və öhdəliklərinin maliyyə təminatı üçün tələb olunan məbləğdə vəsait ayırmaq;
- dövlət borclarının idarə olunmasında səmərəliliyi daha da artırmaq, dövlət zəmanəti ilə kredit alan təşkilatların maliyyə fəaliyyətinə nəzarəti gücləndirmək, kreditlərə xidmət xərclərinin həmin təşkilatların vəsaitləri hesabına həyata keçirilməsi işini davam etdirmək;
- dövlət proqram və tədbirlərinin ortamüddətli büdcə xərcləri ilə uzlaşdırılmasını, dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuş yeni dövlət proqramlarının və tədbirlərinin maliyyələşdirilməsini təmin etmək;
- təhsil, səhiyyə, sosial sığorta və sosial yardım sistemində, idman və mədəniyyət sahələrində islahatları davam etdirmək, onların prioritet inkişaf istiqamətlərini stimullaşdırmaq;
- dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərinin strukturunu daha da təkmilləşdirməklə sosial və istehsal infrastrukturalarının tikintisinə və bərpasına üstünlük vermək, vəsaitdən istifadənin səmərəliliyini daha da artırmaq;
- dövlət büdcəsi xərclərinin strukturunun təkmilləşdirilməsi və şəffaflığın artırılmasını təmin edən qanunvericilik bazasının gücləndirilməsi istiqamətində işləri davam etdirmək.

Kəsir üzrə:

- dövlət büdcəsi kəsirinin idarə olunan səviyyədə saxlanılmasına nail olmaq.

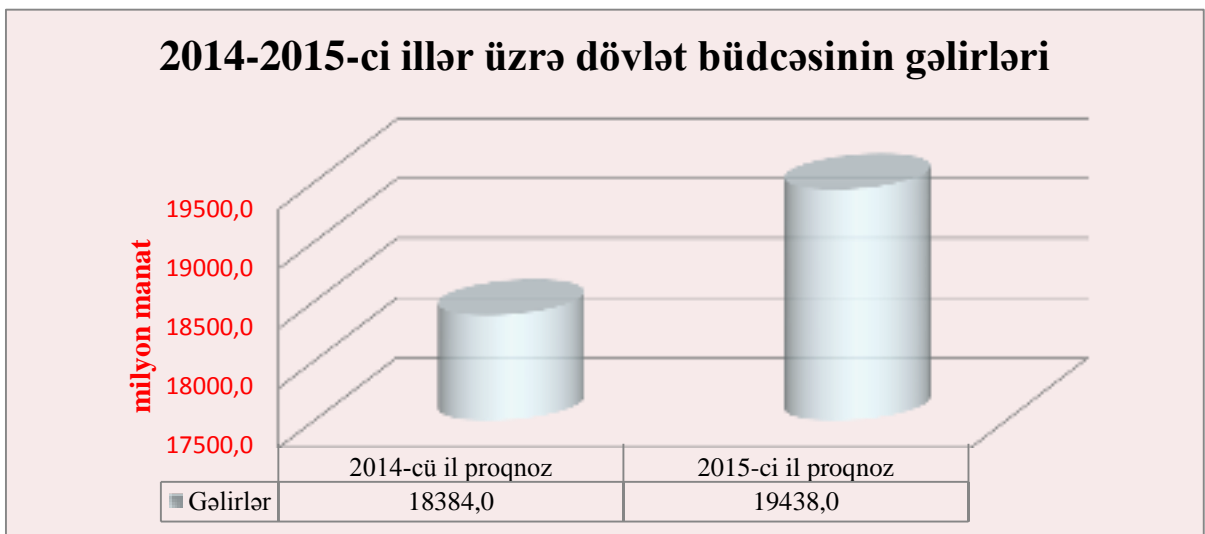
4.3. 2015-ci il üzrə dövlət büdcəsinin göstəriciləri

Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsinin gəlirləri 19438,0 milyon manat, xərcləri 21100,0 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur. 2015-ci ildə dövlət büdcəsində 1662,0 milyon manat məbləğində kəsirin yaranması gözlənilir.

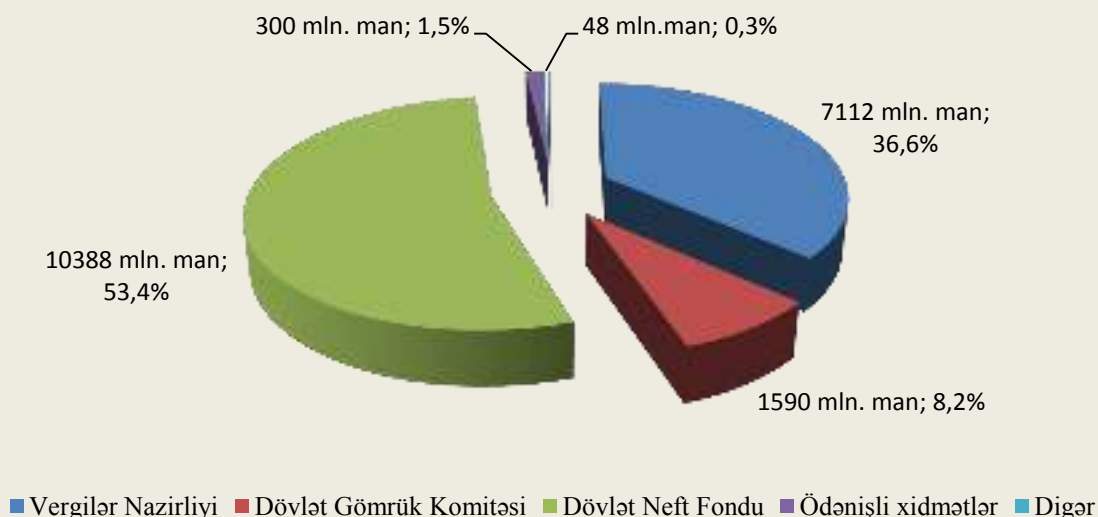
4.4. 2015-ci il üzrə dövlət büdcəsinin gəlirləri

2015-ci ildə dövlət büdcəsi gəlirləri ümumi daxili məhsulun 32,5 faizini təşkil etməklə mütləq ifadədə 19438,0 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2014-cü illə müqayisədə 1054,0 milyon manat və ya 5,7 faiz çoxdur.

Gəlirlərin 12688,0 milyon manatı və ya 65,3 faizi neft, 6750,0 milyon manatı və ya 34,7 faizi isə qeyri-neft sektoru üzrə daxilolmaların payına düşəcəkdir.

Mənbələr üzrə 2015-ci il dövlət büdcəsinin gəlirləri

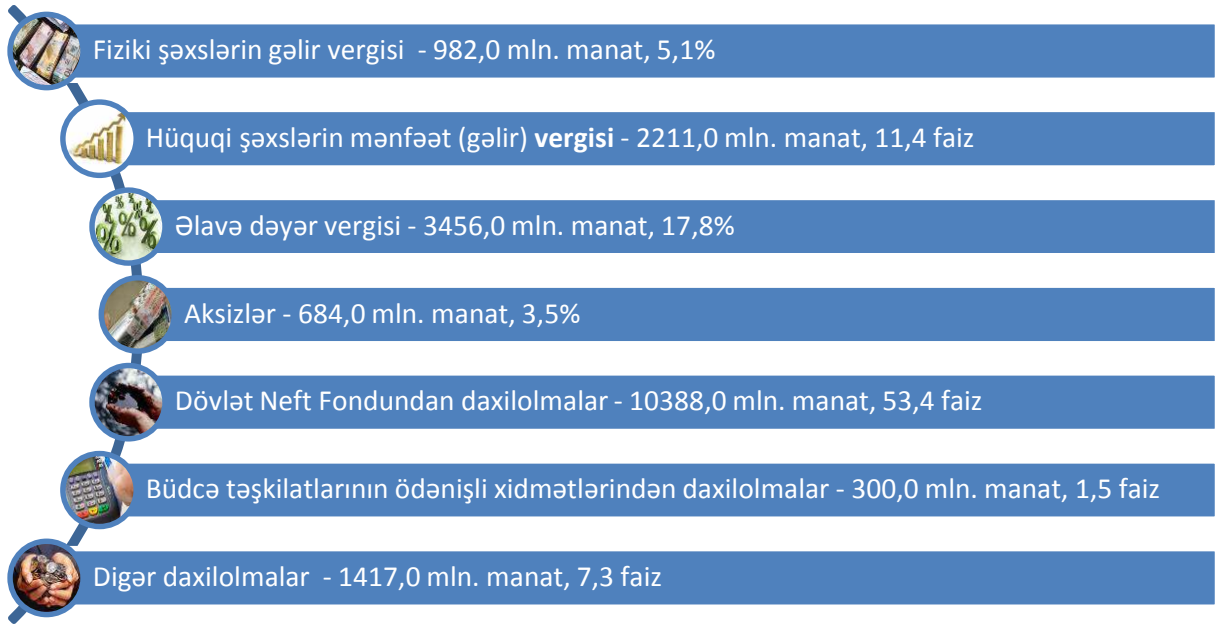
Vergilər Nazirliyi üzrə 7112,0 milyon manat vəsaitin yığılması nəzərdə tutulur ki, bu da 2014-cü ilin proqnozu ilə müqayisədə 10,0 milyon manat və ya 0,1 faiz çox, qeyri-neft sektoru üzrə isə 512,0 milyon manat və ya 11,9 faiz çoxdur.

Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə toplanacaq vergi və rüsumlar üzrə daxilolmanın 1590,0 milyon manat olacağı nəzərdə tutulur ki, bu da 2014-cü ilin proqnozu ilə müqayisədə 80,0 milyon manat və ya 5,3 faiz çoxdur.

2015-ci il ərzində Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfertin məbləğinin 10388,0 milyon manat olacağı proqnozlaşdırılır.

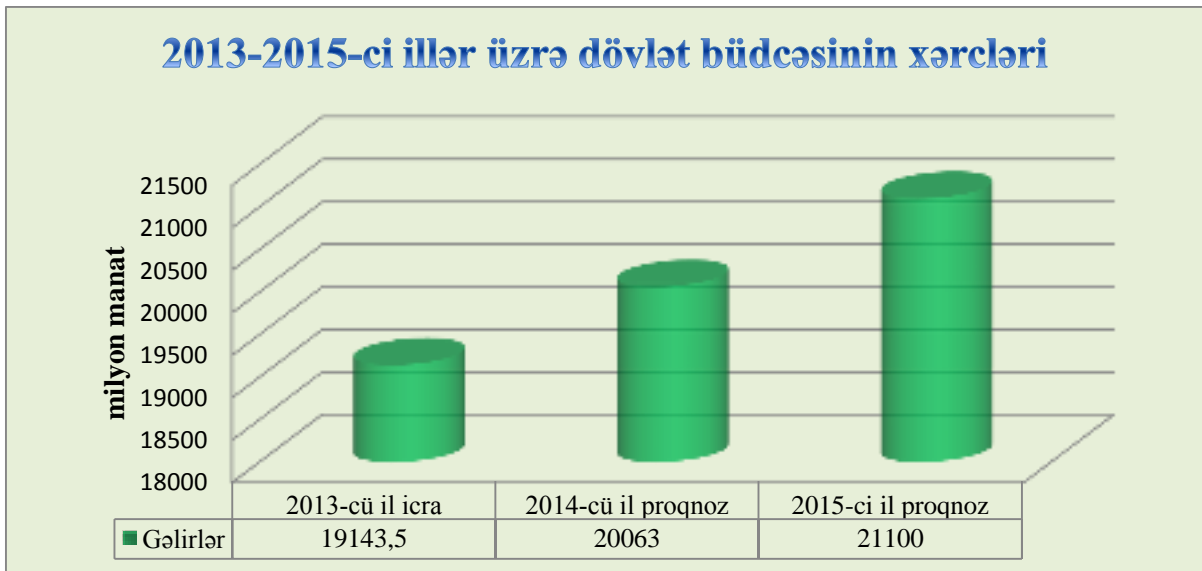
Büdcə təşkilatlarının ödənişli xidmətlərindən 300,0 milyon manat, digər mənbələrdən isə 48,0 milyon manat vəsaitin dövlət büdcəsinə daxil olması nəzərdə tutulur.

2015-ci il dövlət büdcəsinin bəzi tədiyyə növləri üzrə gəlirləri və onların ümumi gəlirlərdə xüsusi çəkisi

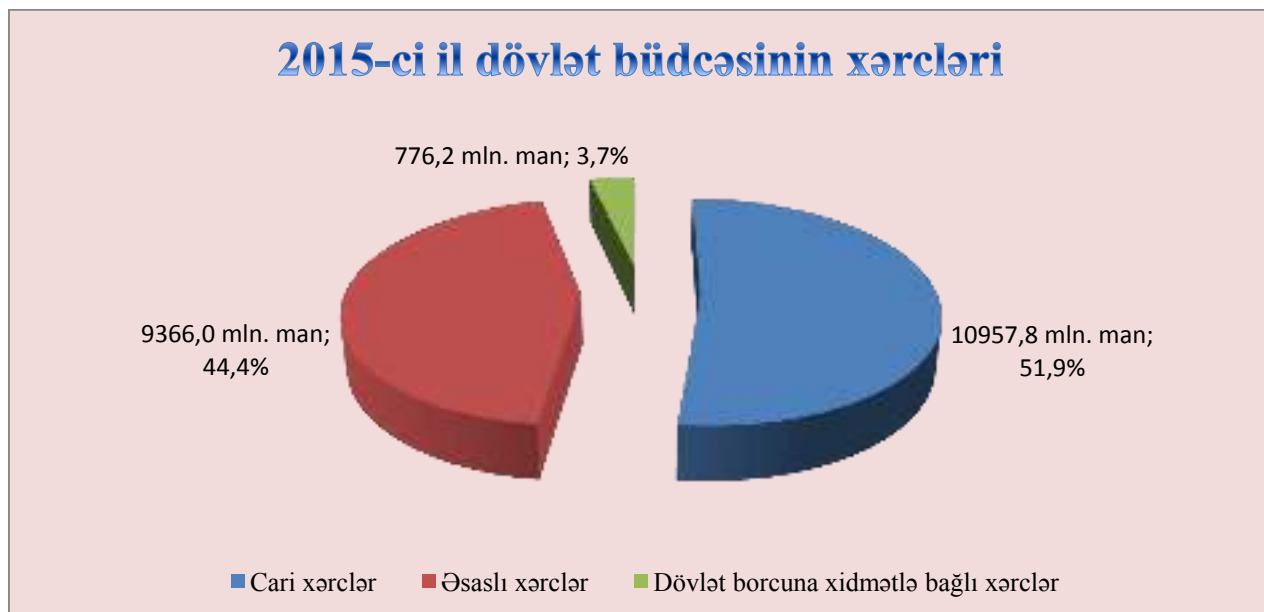

4.5. 2015-ci il üzrə dövlət büdcəsinin xərcləri

2015-ci il dövlət büdcəsinin xərcləri ümumi daxili məhsulun 35,3 faizi həcmində nəzərdə tutulmaqla 21100,0 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2014-cü ilə nisbətən 1037,0 milyon manat və ya 5,2 faiz, 2013-cü ilin icrası ilə müqayisədə isə 1956,5 milyon manat və ya 10,2 faiz çoxdur.

2015-ci il dövlət büdcəsinin xərclərinin strukturuna daxil olan cari xərclərə 10957,8 milyon manat və ya ümumi xərclərin 51,9 faizi, əsaslı xərclərə 9366,0 milyon manat və ya ümumi xərclərin 44,4 faizi həcmində, dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərə isə 776,2 milyon manat və ya ümumi xərclərin 3,7 faizi həcmində vəsait yönəldiləcəkdir.

Funksional istiqamətlərə uyğun olaraq 2015-ci il dövlət büdcəsinin xərcləri aşağıdakı kimi nəzərdə tutulur.

	Məbləğ, milyon manatla	Dövlət büdcəsində xüsusi çəkisi, faizlə
Ümumi dövlət xidmətləri	2047,0	9,7
Müdafiə	1778,5	8,4
Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və prokurorluq	1227,1	5,8
Təhsil	1711,2	8,1
Səhiyyə	777,7	3,7
Sosial müdafiə və sosial təminat	2040,5	9,7
Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət	348,3	1,7
Mənzil və kommunal təsərrüfatı	443,8	2,1
Yanacaq və enerji	7,6	
Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi	596,2	2,8
Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar	6951,6	33,0

Nəqliyyat və rabitə	128,3	0,6
İqtisadi fəaliyyət	345,3	1,6
Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər	2696,9	12,8

Növbəti ildə də dövlət xərcləri üzrə struktur islahatlarının davam etdirilməsi, yeni təşkilatların və xidmətlərin fəaliyyətə başlaması (Azərbaycan Respublikası Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin tabeliyində “Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzi” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi vasitəsilə Azərbaycan Respublikasında Ünvan Reyestrinin fəaliyyətini təmin edən informasiya sisteminin yaradılması), Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin “ASAN xidmət” mərkəzlərinin fəaliyyətinin genişləndirilməsi, bəzi təşkilatlarda ştat sayının artırılması (Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və s.) və yenidən komplektləşdirilməsi, müfəssəl ərazi planlaşdırılması sənədlərinin hazırlanması, yeni dövlət proqramlarının təsdiq və fondların təsis edilməsi, Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının tətbiqi, əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramının maliyyə təminatının, xüsusi müdafiə təyinatlı layihələr üzrə xərclərin, “Avtomobil Yolları” Məqsədli Büdcə Fondunun, İpoteka Fondunun, “Aqrolizinq” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin nizamnamə kapitalının, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə verilən dotasiyanın həcmində, dərman və sarğı ləvazimatlarının alınması xərclərinin artırılması, Azərbaycan qazının dünya bazarına nəqli ilə əlaqədar Cənub Qaz Dəhlizinin fəaliyyətini təmin etmək məqsədi ilə “Şahdəniz” qaz-kondensat yatağının tammiqyaslı işlənməsi, Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin (CQBK) genişləndirilməsi, Trans-Anadolu Boru Kəməri (TANAP) və Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) layihələrinin həyata keçirilməsi, bəzi dövlət müəssisələrinin saxlanılması və ya onların zərərinin ödənilməsi və maliyyə sağlamlaşdırılması və digər zəruri məsələlərin həlli üçün vəsaitin proqnozlaşdırılması hesabına 2015-ci il dövlət büdcəsinin cari və əsaslı xərcləri artırılmışdır.

Dövlət büdcəsi xərclərinin strukturunun və tərtibi prosesinin təkmilləşdirilməsi, şəffaflığın, səmərəliliyinin və ünvanlılığın daha da artırılması istiqamətində işlərin davamı olaraq 2015-ci il dövlət büdcəsi xərclərində iqtisadi təsnifatın “Sair xərclər” paraqrafı üzrə nəzərdə tutulmuş vəsaitin məbləği 2014-cü illə müqayisədə 271,8 mln. manat və yaxud 13,6 faiz və bu xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 1,8 faiz-bənd azalmışdır.

4.5.1. Ümumi dövlət xidmətləri

2015-ci ildə Ümumi dövlət xidmətlərinə 2046,5 milyon manat vəsait ayrılacaqdır ki, bu da dövlət büdcəsi xərclərinin 9,7 faizi deməkdir.

“Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq Ümumi dövlət xidmətləri bölməsi üzrə xərclərin istiqamətləri aşağıdakı kimidir.

	Məbləğ, milyon manatla	Dövlət büdcəsində xüsusi çəkisi, faizlə
Ümumi dövlət xidmətləri	2047,0	9,7
o cümlədən:		
qanunvericilik və icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarının saxlanması	544,8	2,6
beynəlxalq fəaliyyət və beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqqı	210,4	1,0
elm	150,5	0,7
başqa kateqoriyalara aid edilməyən ümumi dövlət xidməti (ölkədə müxtəlif seçkilərin, referendumların keçirilməsi, dairə və məntəqə seçki komissiyalarının saxlanması, seçici siyahılarının dəqiqləşdirilməsi, statistikada sistemində islahatların aparılması və s.)	62,2	0,3
dövlət borcuna və öhdəliklərinə xidmət edilməsi ilə bağlı xərclər	776,2	3,7
yerli (bələdiyyə) büdcələrə verilən dotasiya	5,2	
Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə verilən dotasiya	297,7	1,4

Bu bölməyə aid olan “Qanunvericilik və icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarının saxlanması” köməkçi bölmədən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinin, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə müvəkkilin (Ombudsman), nazirliklərin, dövlət komitələrinin, komissiyalarının, agentliklərin və digər dövlət hakimiyyəti orqanlarının saxlanması xərcləri maliyyələşdirilir.

Köməkçi bölmə üzrə 2014-cü ilin dövlət büdcəsi ilə müqayisədə 18,4 milyon manat və ya 3,5 faiz çox vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bu xərclər əsasən qeyd olunan orqanların aparatlarının saxlanması, onlar tərəfindən göstərilən xidmətlər, həmçinin, bu orqanlar tərəfindən öz sahələrindəki vəziyyət haqqında məlumatların yığılması, onların yoxlanılması, idarə edilməsi və ya onlara yardım edilməsi ilə bağlı xərclər daxildir.

Dövlət orqanlarının şəffaf fəaliyyət göstərməsi, onların fəaliyyəti barədə məlumatların vətəndaşlar üçün əlçatan və açıq şəkildə əldə olunması məqsədi ilə dövlət orqanlarının rəsmi internet səhifələrinin yaradılması və istismarı, dövlət orqanlarının elektron xidmət göstərməsinin təşkili ilə bağlı xərclər də bu köməkçi bölmədə nəzərdə tutulmuşdur.

Beynəlxalq fəaliyyət və beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqqı xərcləri özündə Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq fəaliyyəti ilə bağlı xərcləri, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının xaricdə fəaliyyət göstərən diplomatik nümayəndəliklərinin və konsulluqlarının saxlanması, Azərbaycan Respublikasının üzv olduğu beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının səhm kapitalında iştirakı ilə bağlı xərcləri, beynəlxalq ictimai-siyasi təşkilatlara üzvlük haqqı, ianə və digər ödənişləri birləşdirir.

Elm xərclərindən yeni biliklər əldə edilməklə Azərbaycanın iqtisadi, sosial və mənəvi inkişafına xidmət edilməsi ilə bağlı elmi təşkilatlar tərəfindən həyata keçirilən işlərin ödənilməsi, elmi orqanların saxlanması həyata keçirilir.

2015-ci il dövlət büdcəsinin elm xərclərindən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Sərəncamının icrası olaraq Azərbaycan dilində əvvəllər kiril qrafikasında çap olunmuş əsərlərin latın qrafikası ilə yenidən nəşrinə, elmi-tədqiqat layihələrinin həyata keçirilməsinə, Cənubi Xəzər çökəkliyinin Azərbaycan hissəsinin karbohidrogen potensialının və geodinamikasının öyrənilməsinə, elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasına, Milli Elmlər Akademiyasının elmi-tədqiqat institutlarına müasir tələblərə cavab verən laboratoriya avadanlıqlarının alınmasına və digər tədbirlərin həyata keçirilməsinə vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında elmi təşkilatlar, təhsil müəssisələri, digər müvafiq qurumlar və fiziki şəxslər tərəfindən təqdim olunmuş təbiət, texniki, humanitar və ictimai elmlər sahəsində dövlət və cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən fundamental, tətbiqi və axtarış-innovasiya xarakterli elmi tədqiqat proqramları və layihələrini və digər elmi tədbirləri qrant şəklində ünvanlı maliyyələşdirmək, alimlərin elmi fəaliyyətini stimullaşdırmaq və onlara azad yaradıcılıq imkanı yaratmaq, habelə elm müəssisələrinin fəaliyyətinin təkmilləşməsinə nəzərdə tutan və inkişafını dəstəkləyən tədbirləri həyata keçirmək yolu ilə Azərbaycanda elmi-texniki potensialı qorumaq və inkişaf etdirmək, iqtisadiyyatın inkişafında bu potensialdan səmərəli istifadə etmək, mühüm sosial problemlərin həllində elm və texnikanın

rolunu yüksəltmək və dövlətin elmi informasiya və innovasiya ehtiyatlarını artırmaq məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fonduna 2015-ci ildə 7,6 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Ölkənin inkişafının müxtəlif istiqamətləri, o cümlədən geosiyasət, təhlükəsizlik, dövlət quruculuğu, regionların inkişafı, mövcud problemlərin həlli və digər mühüm sahələr üzrə elmi araşdırmaların nəticələrini və proqnoz-analitik xarakterli məlumatları hazırlamaq məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinə 2015-ci ildə 2,4 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Elm xərclərindən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondu və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində olan elmi-tədqiqat müəssisələri, bir çox universitetlərin elmi fəaliyyətləri və digər təşkilatlar və tədbirlər maliyyələşdirilir.

Başqa kateqoriyalara aid edilməyən ümumi dövlət xidmətləri xərclərindən əsasən ölkədə seçicilərin qeydiyyatı, seçkilərin, referendumların keçirilməsi, respublika miqyaslı siyahıyaalınma və statistika sistemində islahatların aparılması xərcləri maliyyələşdirilir. 2015-ci ildə bu xərclərə seçici siyahılarının dəqiqləşdirilməsi, seçki orqanlarının (dairə seçki komissiyalarının) saxlanması, statistika sistemində islahatların aparılması ilə bağlı xərclər aiddir. Həmçinin, 2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə seçkilərinin keçirilməsi ilə bağlı xərclər də bu köməkçi bölmədən maliyyələşdiriləcəkdir. Milli Məclisə seçkilərinin keçirilməsi üçün 41,8 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci ildə Ümumi dövlət xidməti xərclərindən blokada şəraitində yaşayan Naxçıvan Muxtar Respublikasına xərclərinin tənzimlənməsi üçün 297,7 milyon manat dotasiya nəzərdə tutulmuşdur.

Yerli özünüidarəetmə orqanlarının – bələdiyyələrin fəaliyyət göstərmələri üçün 2015-ci il dövlət büdcəsindən 5,2 milyon manat məbləğində maliyyə yardımı ayrılacaqdır.

4.5.2. Müdafiə xərcləri

Vahid büdcə təsnifatına əsasən “Müdafiə” bölməsi “Müdafiə qüvvələri”, “Milli təhlükəsizlik”, “Müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində tətbiqi tədqiqatlar” və “Digər kateqoriyalara aid edilməyənlər” köməkçi bölmələrindən ibarətdir.

Azərbaycanın 20 faiz ərazisinin işğal altında olduğu bir zaman ən əsas məsələlərdən biri ordunun gücləndirilməsi və onun dünya standartlarının tələbləri səviyyəsində təchizatının təşkilidir. Bu məqsədlə son illər dövlət büdcəsindən müdafiə və milli təhlükəsizlik xərclərinə ayrılan vəsaitin həcmi durmadan artmaqdadır. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinin və müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi və maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi üçün (xüsusi müdafiə təyinatlı layihələrin və tədbirlərin maliyyə təminatı ilə bağlı əsas bölmələrə aid edilməyən xərclərdə nəzərdə tutulmuş vəsait də nəzərə alınmaqla) müdafiə xərclərinə 2015-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin 17,9 faizi həcmində vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bu sahələrə ayrılan vəsait ölkənin müdafiə qabiliyyətinin yüksəldilməsinə, dövlətin müdafiə və təhlükəsizlik tədbirlərinin həyata keçirilməsinə, dövlət sərhədinin mühafizəsinə, kəşfiyyat, əks-kəşfiyyat fəaliyyəti, dövlət sirrinin mühafizəsi, hərbi qulluqçuların sosial-hüquqi müdafiəsinə, ordunun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə, hərbi-sənaye potensialının inkişaf etdirilməsinə və digər məqsədlərə yönəldiləcəkdir.

Dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən də bu istiqamətdə müvafiq məbləğdə vəsait yönəldiləcəkdir.

Müdafiə xərcləri bölməsindən Müdafiə Nazirliyi, Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Müdafiə Sənayesi Nazirliyi və Dövlət Sərhəd Xidməti maliyyələşdirilir.

4.5.3. Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və prokurorluq

2015-ci ildə Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və prokurorluq xərclərinə dövlət büdcəsi xərclərinin 5,8 fazi həcmində vəsait ayrılması nəzərdə tutulur.

Bölmənin xərclərindən məhkəmə, prokurorluq, hüquq-mühafizə orqanlarının saxlanması və onların fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı xərclər aid edilir.

2015-ci il dövlət büdcəsindən Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə və

prokurorluq bölməsi üzrə ayrılacaq vəsait əsasən məhkəmə sistemində islahatların aparılması, məhkəmə və prokurorluq orqanlarının saxlanması, ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətlərin aşkarlanması, qabaqlanması, qarşısının alınması və açılması, fəvqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması, dövlət material ehtiyatları fondlarının yaradılması, qanuni qüvvə almış məhkəmə qərarlarına müvafiq olaraq

vətəndaşların, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq idarələrin, müəssisələrin, təşkilatların pozulmuş hüquqlarının bərpa edilməsi, məhkumlara təyin edilmiş cəzanın çəkilməsini təmin edilməsi və bu kimi digər sahələrdə həyata keçirilən fəaliyyətlərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

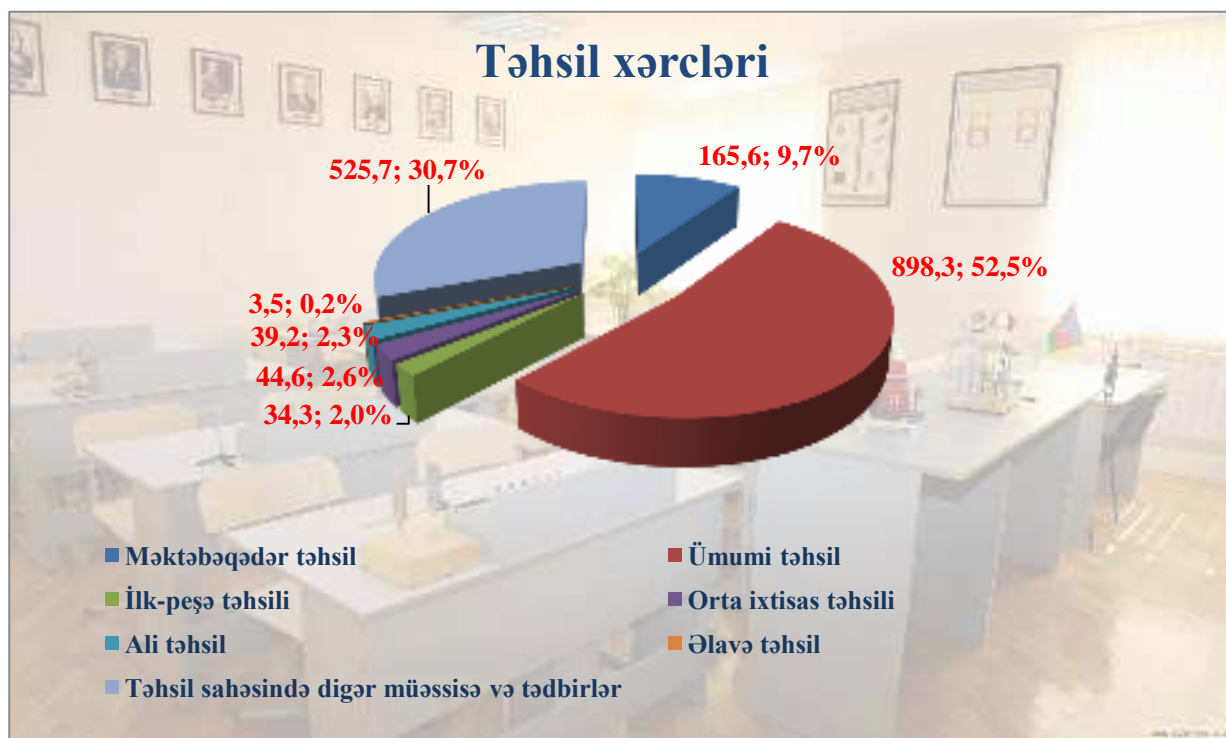
Bölmənin xərclərindən Konstitusiya Məhkəməsi, Ali Məhkəmə, apellyasiya məhkəmələri, şəhər və rayon məhkəmələri, Daxili İşlər Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, Fəvqəladə Hallar Nazirliyi, Dövlət Gömrük Komitəsi, Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti, Dövlət Miqrasiya Xidməti, Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Feldyeger Xidməti, Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının Baş İdarəsi, Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidməti, Baş Prokurorluq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Sırrının Mühafizəsi üzrə İdarələrarası Komissiyanın işçi qrupu, Əsir və İtkin Düşmüş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının işçi qrupu və digər orqanlar maliyyələşdirilir.

Dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən də bu bölməyə müvafiq məbləğdə vəsait yönəldiləcəkdir.

4.5.4. Təhsil xərcləri

2015-ci ildə təhsil xərcləri üçün 1711,2 milyon manat, 2014-cü illə müqayisədə 57,7 milyon manat və yaxud 3,5 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Təhsil xərclərinə ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 8,1 faiz olacaqdır.

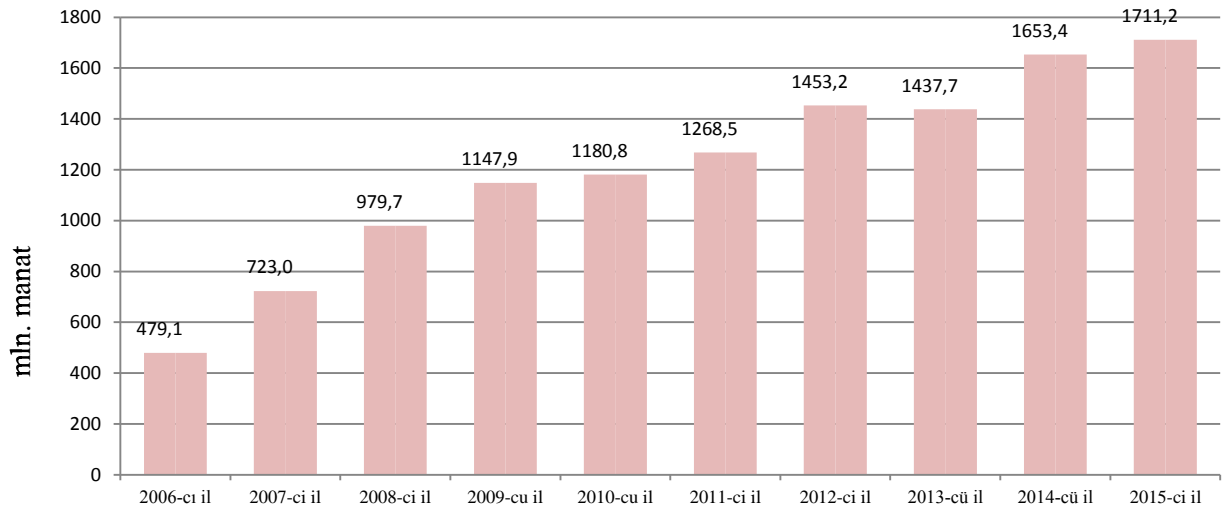
2015-ci il dövlət büdcəsindən məktəbəqədər təhsilə 165,6 milyon manat, ümumi təhsilə 898,3 milyon manat, ilk-peşə təhsilə 34,3 milyon manat, orta ixtisas təhsilə 44,6 milyon manat, ali təhsilə 39,2 milyon manat, əlavə təhsilə 3,5 milyon manat, təhsil sahəsində digər müəssisə və tədbirlərə 525,7 milyon manat vəsait yönəldiləcəkdir.

Ayrılmış vəsaitlər “Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində islahat Proqramı”na və “2013-2021-ci illərdə Azərbaycan Təhsilinin İnkişafı üzrə Milli Strategiya”ya uyğun olaraq təhsil sisteminin inkişafına yönəldilmiş dövlət proqramlarının və layihələrin həyata keçirilməsinə, təhsil infrastrukturlarının müasir tələblərə uyğun qurulmasına, təhsilin məzmununun yeniləşməsinə və yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinə maliyyə təminatı yaradacaqdır. Belə proqram və tədbirlər kimi məktəblərin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları və ölkənin ümumtəhsil məktəblərində oxuyan şagirdlərin pulsuz dərsləklərlə təminatını, ümumtəhsil məktəblərinə tədris laboratoriya (fizika, kimya, biologiya) avadanlıqlarının alınmasını, məktəb

kitabxanalarının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsini və müasir informasiya texnologiyaları ilə təchizatını göstərmək olar.

Təhsil xərcləri (cari) və onun artım sürəti (mln. manatla, faizlə)

Təhsil sahəsində həyata keçiriləcək proqram və tədbirlər əsasən aşağıdakılardır:

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 15 sentyabr tarixli 3043 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf üzrə Dövlət Proqramı”nın icrası olaraq dövlət ümumtəhsil məktəblərində oxuyan bütün şagirdlərin dövlət tərəfindən pulsuz dərsliklərlə təmin olunması üçün 8,5 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur;

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 10 iyun tarixli 2856 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı” üzrə Azərbaycan Respublikası təhsil sisteminin informasiya infrastrukturunun yaradılması, informasiya texnologiyaları əsasında müasir təhsilin metodologiyasının işlənilib hazırlanması, şagirdlər üçün təhsil portalının, saytının və distant təhsil xidmətinin yaradılması məqsədilə ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları təchizatı üçün 18,8 milyon manat xərc aparılacaqdır.

- Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2005-ci il 3 fevral tarixli 20 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (sağlamlıq imkanları məhdud) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə İnkişaf Proqramı” üzrə Respublikada xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların qeydiyyatını apararaq təhsilə cəlb olunması işinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə 0,3 milyon manat proqnozlaşdırılır.

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 29 mart tarixli 1386 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında dövlət uşaq müəssisələrindən uşaqların ailələrə verilməsi (De-institusionalizasiya) və alternativ qayğı Dövlət Proqramı (2006-2015-ci illər)”nın icrası üzrə uşaq evləri və internat tipli dövlət uşaq müəssisələrinin sayının azaldılması, dövlət uşaq müəssisələrinin uşaqlar üçün ailə əsaslı sosial xidmət mərkəzlərinə çevrilməsi, uşaqların ailələrə verilməsi imkanlarının genişləndirilməsi və stimullaşdırılması mexanizmlərinin tətbiqi üçün 2015-ci ilin büdcəsində 0,8 milyon manat proqnozlaşdırılır;

- Ən yaxşı ümumtəhsil məktəbinin və ən yaxşı müəllimin hər birinə müvafiq olaraq 10,0 min manat və 5,0 min manat mükafatlar verilməsi məqsədi ilə dövlət büdcəsində 1,0 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır;

- Ümumtəhsil məktəblərinə tədris laboratoriya (fizika, kimya, biologiya) avadanlıqların alınması üçün 4,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur;

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 22 may tarixli 295 nömrəli Sərəncamı ilə “2009-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı”nın icrası olaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Ali təhsil müəssisələrində yeni maliyyələşmə

mexanizminin tətbiq edilməsi barədə” 2013-cü il 10 fevral tarixli 220 nömrəli Fərmanı təsdiq edilmişdir. Maliyyə tələbatı məsələlərinin həlli üçün növbəti ilin dövlət büdcəsi layihəsində 135,4 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

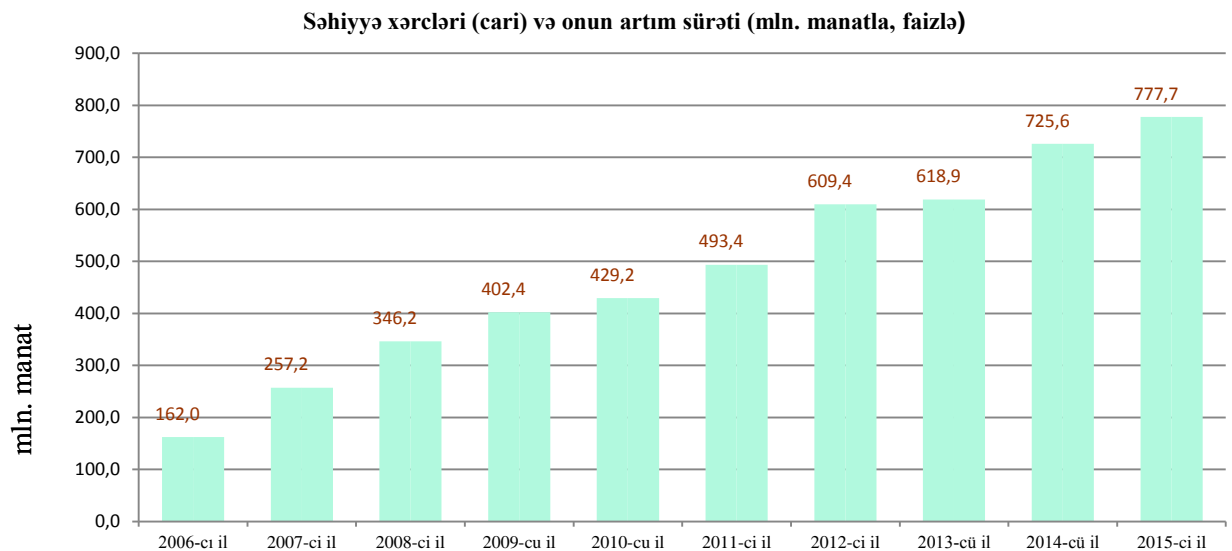
Dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən də bu bölməyə müvafiq məbləğdə vəsait yönəldiləcəkdir.

4.5.5. Səhiyyə xərcləri

2015-ci ildə səhiyyə xərcləri üçün 777,7 milyon manat, 2014-cü illə müqayisədə 52,1 milyon manat və yaxud 7,2 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Səhiyyə xərclərinə ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 3,7 faiz olacaqdır.

2015-ci il dövlət büdcəsinin səhiyyə xərclərindən poliklinikalar və ambulatoriyalara 110,1 milyon manat, xəstəxanalara 359,0 milyon manat, səhiyyə sahəsində digər xidmətlərə 7,1 milyon manat, səhiyyə sahəsində tətbiqi tədqiqatlara 5,0 milyon manat, səhiyyə sahəsinə aid edilən digər xidmətlərə 296,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci il dövlət büdcəsindən Səhiyyə sisteminə ayrılacaq vəsait səhiyyənin maddi-texniki bazasının güclənməsinə, müasir tibbi avadanlıq və qurğularla təchizatının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasına, yeni tibb mərkəzlərinin yaradılması istiqamətində genişmiqyaslı işlərin görülməsinə, bütövlükdə səhiyyə sistemində struktur islahatlarının həyata keçirilməsinə və tibbi xidmətin səviyyəsinin yaxşılaşmasına imkan verəcəkdir. Bu bölməyə əhəlinin sağlamlığının qorunması sahəsində əhaliyə tibb xidməti göstərən poliklinikaların,

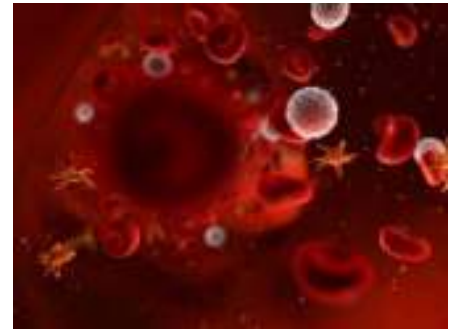
ambulatoriyaların, xəstəxanaların, qanköçürmə stansiyalarının və digər səhiyyə müəssisələrinin saxlanılması ilə bağlı xərclər daxildir.

Eyni zamanda 2015-ci il dövlət büdcəsindən Səhiyyə bölməsi üzrə aşağıdakı proqram və tədbirlər maliyyələşdiriləcəkdir:

- Onkoloji xəstəliyə düçar olmuş şəxslərin həyat tərzinin yaxşılaşdırılması və ömürlərinin uzadılması, onların dərman preparatlarına olan tələbatının ödənilməsi, onkoloji xəstəlik nəticəsində əmələ gələn əlilliyin, sağlamlıq imkanları məhdudluğunun və ölüm hallarının azaldılması, Onkoloji xidmət göstərən tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və müasir tibb avadanlığı ilə təchizatının yaxşılaşdırılması və bu kimi digər məqsədlərə 42,2 milyon manat;

- Hemofiliya və talassemiya irsi qan xəstəliyinə düçar olmuş şəxslərə göstərilən tibbi yardımın təkmilləşdirilməsi, bu şəxslərin qan komponentləri, dərman preparatları və tibbi materiallar və digər ləvazimatlarla tam təmin edilməsi, hemofiliya və talassemiya xəstələrin ömürlərinin uzadılması, həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, bu xəstəlikdən əlillik və ölüm hallarının azaldılması, hemofiliya və talassemiyalı uşaqların doğulmasının qarşısının alınması, hemofiliyalı xəstələrdə qanaxmaların profilaktikası məqsədi ilə faktor preparatları ilə müalicənin təşkili və bu kimi işlərin həyata keçirilməsi üçün 21,8 milyon manat (“2011-2015-ci illər üçün hemofiliya xəstəliyi üzrə Tədbirlər Proqramı” və “2011-2015-ci illər üçün talassemiyanın müalicə və profilaktikası üzrə Tədbirlər Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarları);

- Şəkərli diabet xəstəliyinin yayılmasının qarşısının alınması, şəkərli diabet xəstələrinin dərman və özünəməzarət vasitələri ilə təminatının yaxşılaşdırılması, əhalinin şəkərli diabetə dair maarifləndirilməsi, şəkərli diabet xəstələrinin ömürlərinin uzadılması, həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və bu xəstəlikdən əlillik və ölüm hallarının azaldılması məqsədilə 35,8 milyon manat (“2011-2015-ci illər üçün şəkərli diabet üzrə Tədbirlər Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 26 noyabr tarixli 222 nömrəli Qərarı);

- Xəstələrin keyfiyyətli qan və qan komponentləri ilə tam təmin olunması və əhaliyə göstərilən transfuzioloji yardımın səviyyəsinin artırılması, tədarük edilən və istifadə olunan qan və onun komponentlərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, qan xidməti müəssisələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, qan və qan komponentlərinin donorluğunun inkişaf etdirilməsi, donorluğun təbliği

tədbirlərinə 2,0 milyon manat ("2011-2015-ci illər üçün qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidmətinin inkişafına dair Tədbirlər Proqramı", Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 13 dekabr tarixli 233 nömrəli Qərarı);

- Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 26 noyabr tarixli 227 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-2015-ci illər üçün xroniki böyrək çatışmazlığı üzrə Tədbirlər Proqramı"nın icrası olaraq xroniki böyrək çatışmazlığı ilə xəstə olan şəxslər üçün ixtisaslaşdırılmış nefroloji xidmətin təşkili, onların dərman preparatları ilə təmin olunması və bu xəstəliyin fəsadlarının profilaktikası məqsədilə 26,5 milyon manat vəsait ayrılacaqdır;

- Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 26 noyabr tarixli 225 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-2015-ci illər üçün yoluxucu xəstəliklərin immunoprofilaktikasına dair Tədbirlər Proqramı"nın icrası olaraq respublika ərazisində bəzi yoluxucu xəstəliklərin və infeksiyaların qarşısının alınması məqsədilə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi, əhalinin xüsusi təbəqələrinin peyvənd almalarının planlaşdırılması, immunlaşdırmanın təhlükəsizliyinin yüksəldilməsi, vaksinlərin fasiləsiz alınması, daşınması, saxlanması və yerlərə çatdırılması, müvafiq laboratoriyaların fəaliyyətlərinin gücləndirilməsi işləri növbəti ildə də davam etdirilməklə bu məqsədlərə 3,0 milyon manat xərc aparılması proqnozlaşdırılır;

- Ana və uşaqların sağlamlığının möhkəmləndirilməsinə, əhalinin reproduktiv sağlamlığının qorunmasının təşkilinin və təhlükəsiz analığın təmin edilməsinə, sağlam və arzuolunan uşaqların doğulması üçün zəruri şəraitin yaradılmasına, ana və uşaqlar arasında xəstələnmə və ölüm hallarının azaldılmasına, doğuşyardım müəssisələrinin dərman preparatları ilə təminatının yaxşılaşdırılmasına, mama-ginekoloji və neonatoloji xidmətin təkmilləşdirilməsinə məqsədilə 4,4 milyon manat;

- Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2013-cü il 26 noyabr tarixli 226 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-2015-ci illər üçün vərəmlə mübarizə üzrə Tədbirlər Proqramı"nın icrası olaraq müvafiq dispanserdə qeydiyyatda götürülmüş vərəm xəstələrinin profilaktikası, xəstəliyin yayılmasının qarşısının alınması, diaqnostikası və müalicəsinin yaxşılaşdırılması, xəstələrin vərəm əleyhinə preparatlarla davamlı təminatı məqsədlərinə 1,5 milyon manat xərc aparılması proqnozlaşdırılır;

- Azərbaycan Respublikasında HIV/AIDS-in qarşısının alınması və onunla mübarizə xərcləri üçün 3,1 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci ilin dövlət büdcəsinin səhiyyə xərcləri bölməsində dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş insanların müalicə tədbirləri üçün 3,3 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən də bu bölməyə müvafiq məbləğdə vəsait yönəldiləcəkdir.

4.5.6. Sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri

2015-ci ildə sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri üçün 2040,5 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu xərclərə ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 9,7 faiz olacaqdır.

Bu bölmədən əmək münasibətləri, əməyin mühafizəsi, əmək ehtiyatlarından istifadə, əhalinin sosial müdafiəsi, əhalinin məşğulluğu, tibbi-sosial ekspertiza, əlillərin və sağlamlıq imkanları məhdud uşaqların reabilitasiyası sahəsində, əmək pensiyalarının, sosial müavinətlərin, ünvanlı dövlət sosial yardımının ödənişi, qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsi, əlillərin sanatoriya-kurort müalicəsinin təşkili, əlillərə eşitmə aparatlarının, protezləşdirmə məmulatlarının, əlil arabalarının və nəqliyyat vasitələrinin alınması xərcləri maliyyələşdirilir.

“Aztəminatlı ailələrin sosial reabilitasiyası Proqramı” layihəsi çərçivəsində məşğulluq, peşə təlimi, sosial xidmət, tibbi-sosial reabilitasiya, layiqli əməyin təmin edilməsi, məktəbdən işə, ailə kəndli təsərrüfatlarına və kiçik biznesə dəstək, natural formada yardım və digər sahələri əhatə edən aktiv tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

2015-ci ilin dövlət büdcəsində Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna 1100,0 milyon manat məbləğində dövlət büdcəsindən ayırmalar (transfert) nəzərdə tutulmuşdur.

Ünvanlı dövlət sosial yardımını mexanizminin tətbiqinə 2006-cı ilin iyul ayından başlanılmış, bu yardımın həyata keçirilməsi üçün müəyyən edilmiş ehtiyac meyarı 30 manatdan 2015-ci ilin əvvəlinə 105 manata çatdırılmışdır.

Sosial cəhətdən xüsusilə həssas əhali qruplarından olan əlillərin və Azərbaycan Respublikası ərazisinin bütövlüyü uğrunda xidmət göstərərək şəhid olmuş şəxslərin ailələrinin sosial müdafiəsi istiqamətində Qarabağ şəhidlərinin ailələri və əlillərin mənzillə təmin olunması üzrə işlər davam etdirilməkdədir.

Ölkəmizdə sosial müavinətlər sistemi 2006-cı ildən etibarən “Sosial müavinətlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qüvvəyə minməsi ilə fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Sosial müavinətlər əmək pensiyası almaq hüququ olmayan şəxslərə verilir və onların yaşayışını minimal səviyyədə təmin etmək məqsədi güdür.

Sosial müavinətlər aylıq və birdəfəlik müavinətlərə bölünürlər:

Aylıq müavinətlərin məbləğləri aşağıdakı kimi təsdiq olunmuşdur.

Aylıq müavinətlər	Məbləğ
Yaşa görə müavinət	60 manat
Əlillik “ümumi xəstəlik”, “hərbi xidmət dövründə xəstələnmə”, “əmək zədəsi və peşə xəstəliyi”, “hərbi əməliyyatlar keçirilən zonada olmaqla əlaqədar”, “Çernobil AES-də qəzanın ləğvi ilə əlaqədar” səbəbindən baş verdikdə əlilliyə görə müavinət:	
I qrup əlillərə	67 manat
II qrup əlillərə	50 manat
III qrup əlillərə	43 manat
əlillik “Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar” və “1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar” səbəbindən baş verdikdə:	
I qrup əlillərə	83 manat
II qrup əlillərə	66 manat
III qrup əlillərə	60 manat
əlillik “Çernobil AES-də hərbi xidmətlə əlaqədar” və ya “hərbi xidmət vəzifələrini yerinə yetirməklə əlaqədar” səbəbindən baş verdikdə:	
I qrup əlillərə	77 manat
II qrup əlillərə	66 manat
III qrup əlillərə	50 manat
sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqlara müavinət	67 manat
ailə başçısını itirməyə görə müavinət	55 manat
əmək pensiyası almaq hüququ olmayan Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda aparılan döyüş əməliyyatlarında iştirak etdiyinə görə müharibə veteranı adı almış şəxslərə, 1941-1945-ci illərdə arxa cəbhədə fədakar əməyinə görə orden və medallarla təltif edilmiş şəxslərə, 1941-1945-ci illərdə keçmiş sovet ordusunda (donanmasında), daxili işlər və dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında hərbi xidmətdə olmuş, lakin döyüş əməliyyatlarında iştirak etməmiş, müharibə illərində orden və medallarla təltif edilmiş şəxslərə, İkinci Dünya müharibəsi illərində döyüşən cəbhələrin arxa hüdudları, yaxud döyüşən donanmaların əməliyyat zonaları daxilində ordunun və donanmanın mənafeyi üçün tapşırıqları yerinə yetirmiş xüsusi birləşmələrin işçilərinə, İkinci Dünya müharibəsi dövründə Leninqrad şəhərinin mühasirəsi zamanı şəhərin müəssisələrində, idarə və təşkilatlarında işləmiş və “Leninqradın müdafiəsinə görə” medalı, “Leninqrad mühasirəsində yaşayan” döş nişanı ilə təltif edilmiş şəxslərə, başqa ölkələrin ərazisində gedən məhəlli müharibələrdə və hərbi münaqişələrdə hərbi birləşmələrin tərkibində iştirak etmiş şəxslərə və keçmiş SSRİ silahlı qüvvələrinin, Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin, Daxili İşlər Nazirliyinin mütəxəssisləri kimi iştirak etmiş şəxslərə müavinət	45 manat
müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçularının uşaqlarına müavinət	55 manat
valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların qəyyumlarına (himayəçilərinə) müavinət	50 manat

bir yaşınadək uşağı olan aztəminatlı ailələrə müavinət	45 manat
bəzi kateqoriya şəxslərin 16 yaşadək (ümumtəhsil müəssisələrində əyani təhsil alanlar üçün 18 yaşadək) uşaqlarına müavinət:	
şəhid uşaqlarına	17 manat
müharibə əlillərinin, 20 Yanvar hadisələri zamanı əlil olanların, Çernobil qəzası nəticəsində I və II qrup əlil olmuş, yaxud vəfat etmiş valideynlərin uşaqlarına, habelə Çernobil qəzası nəticələrinin aradan qaldırılması iştirakçılarının dispanser qeydiyyatında olan uşaqlarına	12 manat

Əhaliyə verilən birdəflilik müavinətlər aşağıdakılardır

Birdəflilik müavinətlər	Məbləğ
radiasiya qəzası nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərə hər il müalicə üçün müavinət	195 manat
uşağın anadan olmasına görə müavinət	90 manat
dəfn üçün müavinət	120 manat.

Uşağın anadan olmasına görə və dəfn üçün müavinətlər işləyənlərə və pensiyaçılara Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən məcburi dövlət sosial sığorta haqları hesabına, işləməyənlərə isə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin yerli orqanları tərəfindən dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir.

Bildiyimiz kimi Ermənistan-Azərbaycan hərbi münaqişəsi nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi işğal olunmuş, 1,0 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkün öz doğma yerlərindən didərgin düşmüşlər. Hazırda qaçqın və məcburi köçkünlər respublikanın 68 şəhər və rayonunda 1600-dan çox obyektə müvəqqəti məskunlaşmışdır.

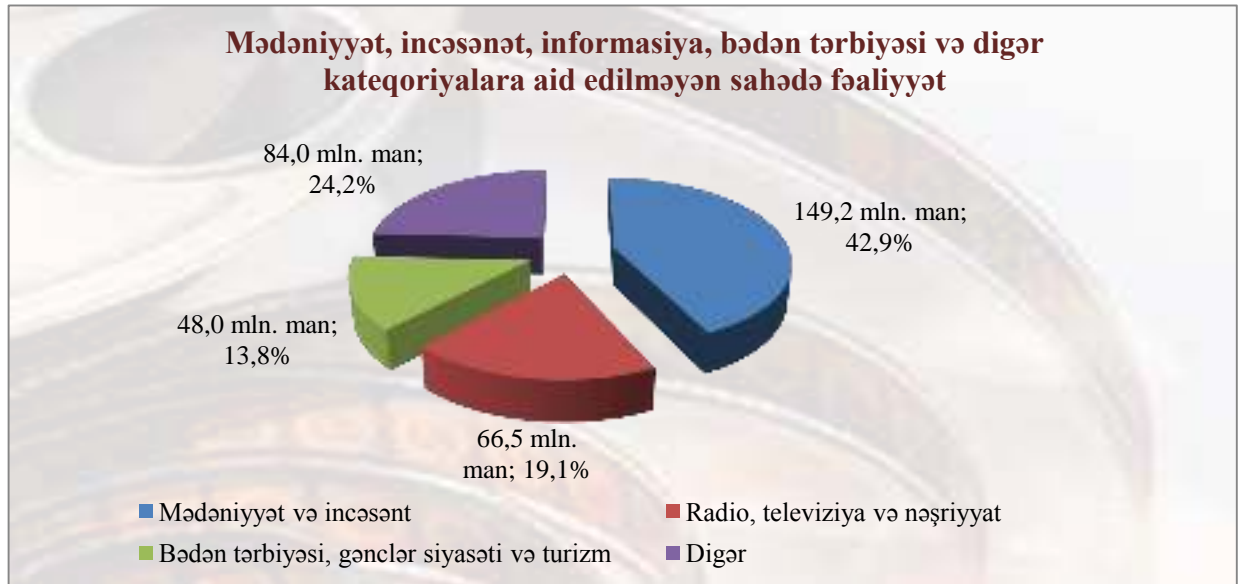
Dövlət tərəfindən məcburi köçkünlərin əsas səhiyyə xidmətlərinə çıxış imkanlarının yaxşılaşdırılması istiqamətində bir sıra tədbirlər görülmüşdür: məcburi köçkünlərin dövlət tibb müəssisələri tərəfindən göstərilən bütün xidmətlərə görə ödənişdən azad edilməsi; məcburi köçkünlərin dövlət tibb müəssisələri tərəfindən müəyyən edilmiş bütün tibbi məhsullara görə ödənişlərdən azad edilməsi (məsələn, pulsuz dərmanlar və s.); məcburi köçkün uşaqların tam peyvəndlənməsi.

Hazırda hökumət tərəfindən qaçqın və məcburi köçkün gənclərin ali təhsilə həvəsləndirilməsi və onların dəstəklənməsi məqsədilə bir sıra imtiyazlar (dövlət ali təhsil müəssisələrinin ödənişli fakültələrində ödənişdən azad olunma, təhsil müəssisələrinin yataqxanalarından pulsuz istifadə etmə və s.) müəyyən edilmişdir.

Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsinin daha da yaxşılaşdırılması, habelə onların istifadə etdikləri kommunal xidmət haqlarının dövlət büdcəsi hesabına ödənilməsi məqsədilə 2015-ci ilin büdcəsində 224,5 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

4.5.7. Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət

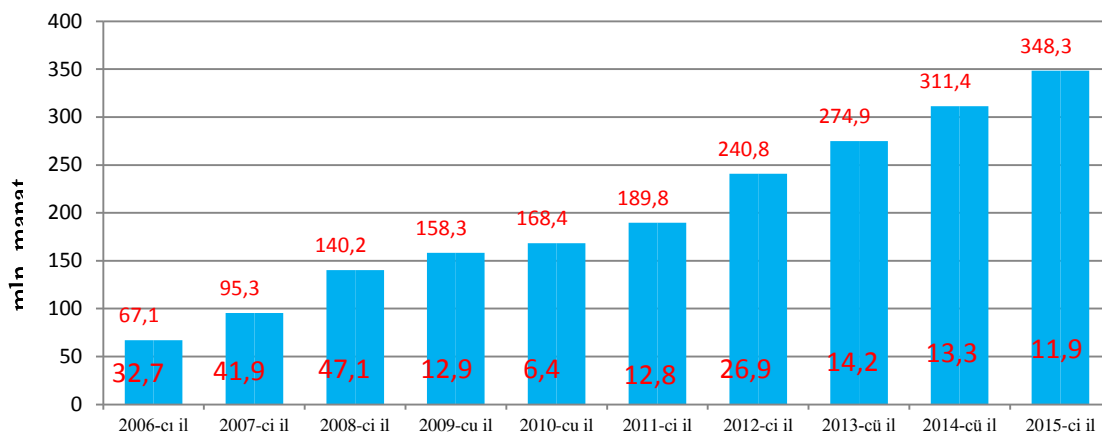
2015-ci il dövlət büdcəsində mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri üçün 348,3 milyon manat, 2014-cü illə müqayisədə 36,9 milyon manat və yaxud 11,9 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Həmin bölməyə ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 1,7 faiz təşkil edir.

Bu bölmədən mədəniyyət və turizmə, gənclərlə iş və idmana qayğı, milli mədəniyyətin və turizmin potensialının dünya mədəniyyət və turizm məkanına inteqrasiya olunmasına, milli mədəni irsin, dəyər və sərvətlərin qorunub saxlanılmasına, gənc nəslin cəmiyyətin fəal və aparıcı qüvvəsinə çevrilməsinə, nəşriyyat və kinematografiyanın, peşəkar idmanın hərtərəfli inkişafına dövlət səviyyəsində həyata keçirilən fəaliyyətlər maliyyələşdirilir.

Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri (cari) və onun artım sürəti (mln. manatla, faizlə)

Bölmənin xərclərindən kitabxanaların, muzeylərin, saray və mədəniyyət evlərinin, teatr, filarmoniyanın və bu kimi obyektlərin saxlanılması xərcləri daxil edilir.

Bölmə üzrə 2015-ci il dövlət büdcəsindən əsasən aşağıdakı proqram və tədbirlər maliyyələşdiriləcəkdir:

- milli mədəni sərəvətə çevrilmiş Azərbaycan teatrının zəngin bədii irsinin və yaradıcılıq ənənələrinin qorunmasına, ümumbəşəri və milli dəyərlərin təbliğinə, dünya mədəniyyətinə inteqrasiyasına, informasiya və maliyyə resurslarından səmərəli istifadə edilməsinə və repertuarın günün tələblərinə uyğun formalaşması məqsədlərinə 4,7 milyon manat (“Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illərdə Dövlət Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 18 may tarixli 277 nömrəli Sərəncamı);

- milli kino ənənələrinin bərpa edilməsi, ölkədə kino istehsalının dirçəldilməsi, onun rəqəmli çəkiliş, səsyazma və başqa müasir texnoloji avadanlıqlarla təmin edilməsi, dövlət sifarişi ilə bədii, sənədli və cizgi filmlərinin istehsalı, filmlərin müasir texnologiyalar əsasında qorunub saxlanılmasının təmin olunması, beynəlxalq mədəni əlaqələrin genişləndirilməsi, xarici ölkələrdə uzun illərdən bəri saxlanılan milli filmlərin nüsxələrinin Azərbaycan

Respublikasına qaytarılması və sahə üzrə digər lazımi islahatların aparılması məqsədi ilə 6,5 milyon manat (“Azərbaycan kinosunun 2008-2018-ci illər üzrə inkişafına dair Dövlət Proqramı”, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 04 avqust tarixli 2961 nömrəli Sərəncamı);

- yaşlı və gənc nəsil yazıçıların, rəssam və bəstəkarların xüsusi təqaüd fonduna 0,6 milyon manat;

-Azərbaycan Respublikasının daxili və xarici siyasəti, mədəniyyəti, tarixi, sosial, iqtisadi inkişafı, elmi-texniki və turizm potensialı barədə təbliğat işini genişləndirmək məqsədi ilə xarici ölkələrdə mədəniyyət mərkəzlərinin saxlanması xərclərinə 2,2 milyon manat;

- gənclərin hərtərəfli inkişafı üçün şərait yaratmaq, gənclər siyasətini daha da inkişaf etdirmək, gənclərin məlumatlılığını artırmaq, gənclərin özünüidarə və iqtisadi baxımdan təminatmə bacarıqlarının inkişaf etdirilmək, gənclərdə müasir düşüncə tərzinin formalaşdırmaq, onların idarəetmə və tədqiqat yönlü fəaliyyətinə şərait yaratmaq, gənc mütəxəssislərin işlə təminatı və digər sosial-iqtisadi problemlərinin həllini təmin etmək, vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hislərinin tərbiyəsi, gənclər arasında hüquq pozuntuları, narkomanlıq və digər neqativ halların profilaktikası, istedadlı və yaradıcı gənclərə dövlət qayğısı və məşğulluğun təmin edilməsi və s. tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə 16,9 milyon manat (“Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə” Dövlət Proqramının, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 07 iyul tarixli 1621 nömrəli Sərəncamı);

Turizmin inkişaf etdirilməsi, dövlət büdcəsindən regionlarda turizm fəaliyyətinin stimullaşdırılması, turizmdə informasiya-təbliğat işinin gücləndirilməsi məqsədilə mövcud informasiya mərkəzlərinin işinin təkmilləşdirilməsi, habelə xarici populyar (“National Geographic Channel”, “BBC”, “CNBC”, “Euronews”, “Travel Channel” və “CNN”) televiziya şirkətləri vasitəsilə respublikamızın turizm imkanlarının təbliği üçün 5,0 milyon manat xərc nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyri-Hökumət Təşkilatlarını dövlət və cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən məsələlərin həllinə cəlb etmək, dövlət orqanları ilə Qeyri-Hökumət Təşkilatları arasında əməkdaşlığı təşviq etmək, Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına dövlət yardımı proqramlarını və layihələrini hazırlayıb həyata keçirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasına 6,6 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında fikir, söz və məlumat azadlığını inkişaf etdirmək, kütləvi informasiya vasitələrinin müstəqilliyini dəstəkləmək, informasiya sektorunda yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqini stimullaşdırmaq, cəmiyyət və kütləvi informasiya vasitələri arasında səmərəli əməkdaşlığı genişləndirmək, jurnalistlərin peşəkarlığı və məsuliyyətinin artmasına şərait yaratmaq, sosial müdafiəsini gücləndirmək, dövlət və cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən, habelə kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətinin təkmilləşməsinə nəzərdə tutan və inkişafını dəstəkləyən proqramları, layihələri və digər tədbirləri maliyyələşdirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fonduna 4,0 milyon manat ayrılmışdır.

“Siyasi partiyalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun icrası üçün siyasi partiyaların fəaliyyətinə 2,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinə mənzil fondunun istismarı, saxlanması və əsaslı təmiri ilə bağlı xərclərin maliyyələşdirilməsi üçün 0,4 milyon manat vəsait, yaşıllıq, park və xiyabanlara qulluq göstərilməsi, küçə və keçidlərdə sanitariya təmizlik işlərinin aparılması, yolların əsaslı təmiri və işıqlandırılmasına isə 2,8 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə magistral avtomobil yolları boyu torpaq və qorunma (mühafizə) zolağından kənarında yaşıllıqların salınması, onlara xidmət və landşaft quruluşu işlərinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı xərclərin ödənilməsi üçün 8,4 milyon manat, su təsərrüfatı xərclərində çirkab sularının təmizləyici qurğularının istismarı və xidməti ilə bağlı xərclərin ödənilməsi üçün 0,6 milyon manat nəzərdə tutulub.

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dənizkənarı Bulvar İdarəsinə bu bölmə üzrə 4,5 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur ki, bu vəsait Bulvar ərazisinin mühafizəsi, qorunması və bərpa, tarixi simasının saxlanması, ərazinin zəngin florasının bərpa və inkişaf etdirilməsi işlərinin, əhalinin səmərəli istirahətinin təşkili üçün kütləvi tədbirlərin həyata keçirilməsi, yaşıllıq sahələrinə qulluq edilməsi, ərazinin süpürülməsi, işıqlandırılması və sair işlərin həyata keçirilməsinə sərf olunacaqdır.

Bakı şəhərindəki Dövlət Bayrağı Meydanı Kompleksinin vəziyyəti, fəaliyyəti, perspektiv inkişafı və mühafizəsi üzrə tədbirlərin yerinə yetirilməsinə dövlət nəzarəti həyata keçirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Dövlət Bayrağı Meydanı Kompleksi İdarəsinə 3,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Məişət tullantılarının yerləşdirilməsi, emalı, istifadəsi, utilizasiyası, zərərsizləşdirilməsi, basdırılması və bununla bağlı işlərin yerinə yetirilməsi üçün 2015-ci ilin dövlət büdcəsində “Təmiz Şəhər” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə 25,8 milyon manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bu bölmənin xərclərində istilik təsərrüfatının zərərinin ödənilməsi üçün “Azəristiliktəchizat” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə dövlət büdcəsindən 22,6 milyon manat vəsait (subsidiya) ayrılması nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci ildə kənd əhalisinin içməli suya olan tələbatının təmin edilməsi və su və kanalizasiya xətlərinin saz vəziyyətdə saxlanması işlərinin maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə “Azərsu” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə 10,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət əhəmiyyətli su anbarlarının etibarlı mühafizəsini təmin etmək, ölkədə su anbarlarının texniki vəziyyətinə müntəzəm nəzarəti həyata keçirmək, ölkə ərazisində yerüstü, yeraltı su ehtiyatlarının, su obyektlərinin, hidrotexniki qurğuların, su təchizatı sistemlərinin monitorinqlərini aparmaq və ölkə ərazisində su ehtiyatlarının idarə olunmasını təkmilləşdirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinə 4,6 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bundan başqa respublikanın bir sıra yaşayış məntəqələrində quraşdırılmış su təchizatı qurğularının (modul tipli) istismarı və xidməti üzrə müvafiq bələdiyyələrə göstəriləcək maliyyə yardımını üçün 1,1 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub.

2015-ci ilin dövlət büdcəsində Respublikanın 64 şəhər və rayon mərkəzində və qəsəbələrdə (Naxçıvan Muxtar Respublikası istisna olmaqla) mənzil-kommunal xidmətlərinin göstərilməsi və digər abadlıq işlərinin yerinə yetirilməsi üçün 239,9 milyon manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

4.5.9. Yanacaq və enerji

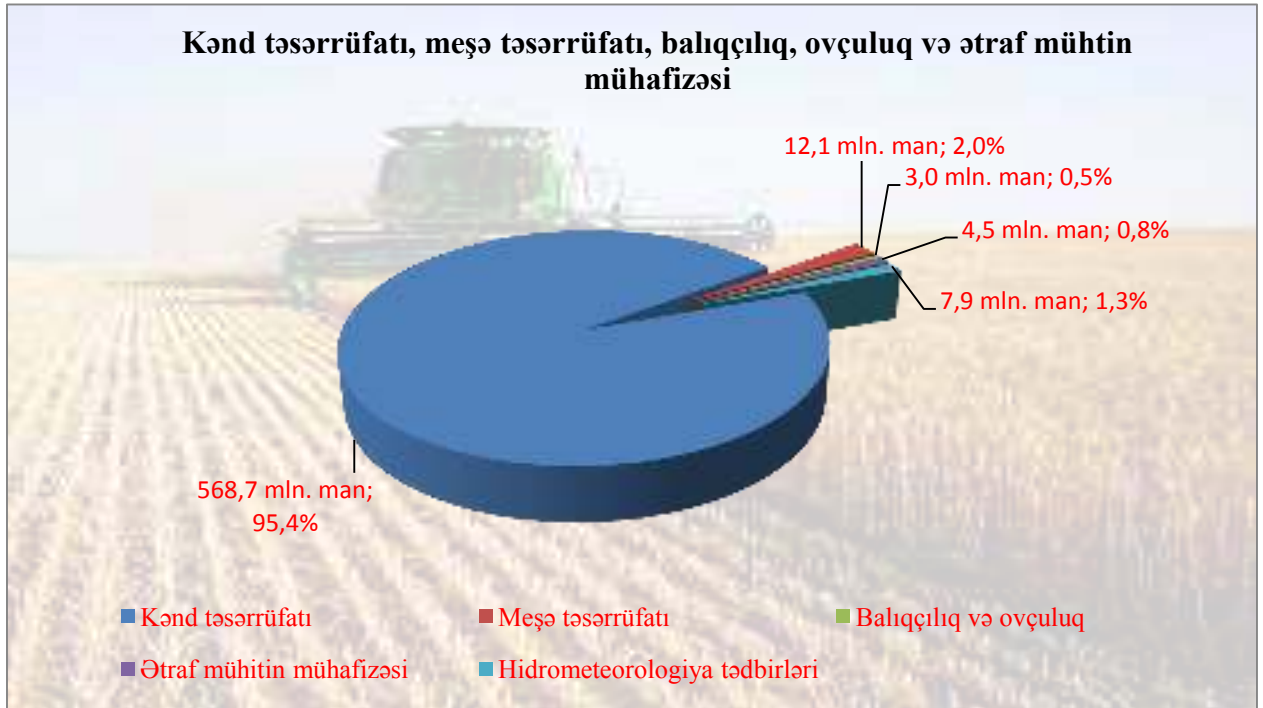
2015-ci il dövlət büdcəsində Yanacaq və enerji xərcləri üçün 7,6 milyon manat vəsait ayrılmışdır.

Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin müəyyən olunması, istismara cəlb etməklə ölkənin enerji resurslarından istifadənin səmərəliliyinin yüksəldilməsi, bərpa olunan enerji resurslarının mənbələrinin və bu sahənin inkişafı üçün Azərbaycan Respublikasının Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyinə müvafiq məbləğdə vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

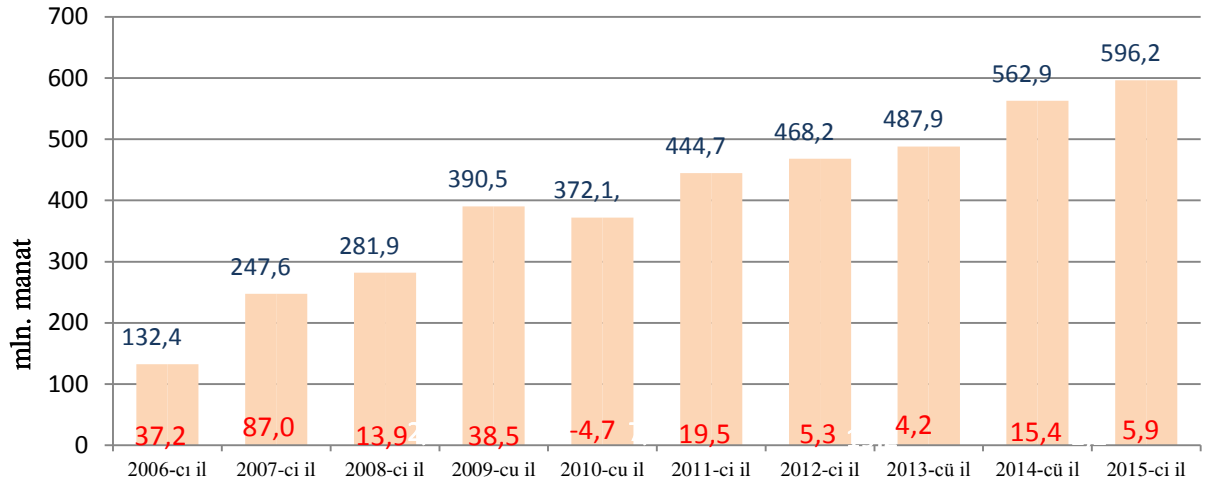
4.5.10. Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi xərclərinə 2015-ci il dövlət büdcəsində 596,2 milyon manat və ya 2014-cü illə müqayisədə 33,3 milyon manat və yaxud 5,9 faiz çox vəsait ayrılmışdır.

2015-ci il dövlət büdcəsinin Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi xərclərindən kənd təsərrüfatı köməkçi bölməsi üzrə 568,7 milyon manat, meşə təsərrüfatı köməkçi bölməsi üzrə 12,1 milyon manat, balıqçılıq və ovçuluq köməkçi bölməsi üzrə 3,0 milyon manat, ətraf mühitin mühafizəsi köməkçi bölməsi üzrə 4,5 milyon manat, hidrometeorologiya tədbirləri köməkçi bölməsi üzrə 7,9 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi xərcləri (cari) və onun artım sürəti (mln. manatla, faizlə)

Bölmənin xərclərindən ərzaq təhlükəsizliyi, meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin istismarı, meşələrin, qoruqların və milli parkların qorunması, respublikanın flora və faunasının qorunması və bu qəbildən olan digər tədbirlər maliyyələşdiriləcəkdir.

Dünya əhalisinin artımı, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə zəif infrastruktur sistemi, investisiyaların məhdudluğu, iqlim dəyişiklikləri və digər amillər ərzaq təhlükəsizliyi məsələlərinin dünya üzrə global məsələyə çevirmişdir.

Ərzaq təhlükəsizliyi və əhalinin keyfiyyətli qida məhsulları ilə təmin edilməsi aqrar sahədə davamlı istehsal prosesinin qurulması ilə kənd təsərrüfatı üzrə məhsuldarlığın artırılmasını tələb edir.

Bütün bu işlərin həyata keçirilməsi üçün fermer təsərrüfatlarına dövlət yardımı tələb olunur. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və əsas qida məhsulları ilə özünün tam təmin edilməsi üçün Azərbaycan dövləti tərəfindən məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir.

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq Bölmə üzrə “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı”nın icrasını təmin etmək məqsədi ilə 2015-ci ilin dövlət büdcəsində 186,2 milyon manat proqnozlaşdırılmışdır.

Yardımların verilməsi üçün ötən illərin real göstəriciləri nəzərə alınmaqla 2015-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş vəsait aşağıdakı istiqamətlərə yönəldiləcəkdir:

- kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının məhsul istehsalı üçün istifadə etdikləri yanacaqın, motor yağının və mineral gübrənin dəyərinin orta hesabla 50 faizin dövlət büdcəsi hesabına ödənilməsinə;

- buğda və çəltik istehsalçılarının maddi marağının artırılması və buğda və çəltik istehsalının stimullaşdırılmasına;

- taxıl istehsalının təşviqi üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsinə.

Bu bölmə üzrə nəzərdə tutulan vəsaitlərin inzibati təsnifat üzrə bölgüsündə respublikada kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı, istehsalçılara zəruri xidmətlərin göstərilməsi, aqrar bölmədə dövlət siyasətini həyata keçirmək məqsədilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə 14,0 milyon manat, bitki mühafizəsi və karantini, pestisidlərin, bioloji preparatların və digər bitki mühafizə vasitələrinin istifadəsi sahəsində dövlət nəzarətini həyata keçirmək məqsədilə Dövlət Fitosanitar Nəzarəti Xidmətinə 4,0 milyon manat, ölkə ərazisində heyvanların müxtəlif xəstəliklərdən qorunmasını və onların müalicəsini, əhalinin insan və heyvanlar üçün ümumi olan xəstəliklərdən qorunmasını, xarici dövlətlərdən keçə biləcək yoluxucu xəstəliklərdən qorunmasını təmin etmək, heyvan mənşəli məhsulların və xammalın zəruri baytarlıq-sanitariya keyfiyyətinə nəzarəti həyata keçirmək üçün Dövlət Baytarlıq Xidmətinə 22,8 milyon manat ayrılmışdır.

Kənd təsərrüfatı əkin sahələrinin suvarma suyu ilə təmin etmək, meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin istismarını təşkil etmək, meliorasiya olunmuş torpaqlardan şor suların kənarlaşdırmaq, sel və daşqın sularına qarşı mübarizə tədbirlərini və bu sahədə digər tədbirləri həyata keçirmək məqsədilə Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə 261,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinə isə dövlət torpaq kadastrı, torpaqların monitorinqi, yerquruluşu, geodeziya, topoqrafiya, xəritəçəkmə, qravimetriya, torpaq islahatı, torpaqların münbitliyinin bərpası və artırılması, torpaq bazarının təşkili, torpaq-hüquq münasibətlərinin tənzimlənməsi, ərazi vahidlərinin müəyyən edilməsi və torpaqla bağlı digər işləri təşkil etmək və həyata keçirmək üçün 15,8 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur.

Respublikada mövcud olan meşələrin qorunub saxlanması və yeni meşə massivlərinin salınması, balıq növlərinin ehtiyatının bərpa edilməsi və artırılması, qorunub saxlanması, respublikanın flora və faunasının qorunması, milli parkların, dövlət təbiət qoruqlarının və dövlət təbiət yasaqlıqlarının saxlanması, hidrometeoroloji şərait və iqlim üzərində müşahidələr aparılması və onların təhlilinin həyata keçirilməsi, ümumiyyətlə atmosfer proseslərinin öyrənilməsi məqsədilə meşə təsərrüfatına 12,1 milyon manat, balıqçılıq və ovçuluğa 3,0 milyon manat, ətraf mühitin mühafizəsinə 4,5 milyon manat, hidrometeorologiya tədbirlərinə 7,9 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur və bu vəsaitlərin sərəncamçısı kimi Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi çıxış edəcək.

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi sahəsi üzrə maddi-texniki təminatının möhkəmləndirilməsi üçün 2015-ci ilin dövlət büdcəsində 50,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

4.5.11. Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar

Sənaye, tikinti və faydalı qazıntılar xərclərinə 2015-ci il dövlət büdcəsində 6951,6 milyon manat və ya 2014-cü illə müqayisədə 669,7 milyon manat və yaxud 10,7 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Bu xərclər üçün ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 32,9 faizə çatacaqdır.

Bu bölmədən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinə dövlət şəhərsalma işlərinin norma və qaydaların tərtibi, rayon planlaşdırma sxemləri və layihələrin tərtibi, şəhər və digər yaşayış məntəqələrinin baş planlarının və müfəssəl planlaşdırma layihələrin tərtibi işləri yerinə yetirmək üçün 1,8 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub.

Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə də bu bölmədən 7,5 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub ki, bu da geoloji-kəşfiyyat işlərinin aparılması üçün istifadə olunacaq.

Bundan başqa, bu bölmədən Azərbaycan Respublikası Ərazilərinin Minalardan Təmizlənməsi üzrə Milli Agentliyinə 9,2 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub ki, həmin vəsaitlər hesabına işğaldan azad edilmiş, habelə əvvəllər hərbi poliqon kimi istifadə olunmuş ərazilərin partlamamış hərbi sursat və minalardan təmizlənməsi işlərinin yerinə yetirilməsi üçün istifadə olunacaqdır.

Bölmənin xərclərindən həmçinin dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya) xərcləri də maliyyələşdirilir. 2015-ci ildə bu xərclər 6930,0 milyon manat olmaqla dövlət investisiya proqramında nəzərdə tutulan layihələrin və tədbirlərin maliyyə təminatına yönəldiləcəkdir.

İnfrastruktur iqtisadi artımın, davamlı inkişafın, yeni iş yerlərinin yaradılmasının və yoxsulluğun azaldılmasının əsas hərəkətverici qüvvəsidir. Uyğun infrastrukturun olmaması ölkənin, istehsalın rəqabət qabiliyyətini aşağı salır, insan resurslarının inkişafına mənfi təsir edir, əsas sosial xidmətlərin göstərilməsində problemlər yaradır və beləliklə dünya iqtisadiyyatında iştirakına məhdudiyətlər törədir. Bütün bunlar isə iqtisadiyyatın uzunmüddətli perspektivdə davamlı artımına ciddi əngəllər törədə bilər. Güclü inkişaf etmiş infrastruktur şəbəkəsinə malik olmaq üçün isə mövcud olan şəbəkələrin yenilənməli və yeni şəbəkələrin qurulmalıdır. Son illər dünya maliyyə bazarında baş vermiş maliyyə böhranı xarici kapitalların digər ölkələrə yatırılmasında problemlər yaratmışdır. Lakin yuxarıda qeyd olunan məsələlərin həlli üçün daxili resurslar səfərbər edilmiş

və artıq ölkəmizdə bir çox sahələr üzrə müasir standartlara cavab verən infrastruktur şəbəkələri yaradılmışdır.

Dövlət büdcəsinin dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri də daxil olmaqla, Dövlət İnvestisiya Proqramının aşağıdakı istiqamətlər üzrə layihələrə yönəldilməsi nəzərdə tutulur.

2015-ci il üçün Dövlət İnvestisiya Proqramının əsas istiqamətləri (mln. manatla)		
<i>İstiqamətlər</i>		<i>Cəmi</i>
1.	Cəmi	8403,0
1.1.	Dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu	6930,0
1.2.	Xarici kreditlər hesabına	1473,0
2.	Dövlət Neft Fondunun vəsaitləri	1916,8

Ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf prioritetlərinə uyğun olaraq 2015-ci ildə də, dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri ilk növbədə tamamlanması nəzərdə tutulan sənaye, nəqliyyat, energetika, kənd təsərrüfatı və digər infrastrukturların, sosial-mədəni təyinatlı müəssisələrin tikintisinə və yenidən qurulmasına, bərpaasına, əsas vəsaitlərin alınmasına, ölkənin müdafiə, milli təhlükəsizlik, sərhəd və digər tədbirləri üzrə əsaslı işlərin görülməsinə, bir sıra proqramlar üzrə nəzərdə tutulmuş layihələrə, Azərbaycan Respublikasında keçiriləcək I Avropa Olimpiadası ilə bağlı tələb olunan müvafiq idman obyektlərinin tikintisinə, mövcud olanların yenidənqurulması və əsaslı təmirinə, zəruri avadanlıq və qurğuların alınmasına, təşkilatı məsələlərlə və digər zəruri hesab edilən dövlət əhəmiyyətli prioritet layihələrin və tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

Bu mənbədən qəza vəziyyətində olan məktəblərdə əsaslı təmir və tikinti işlərinin aparılması, respublikanın şəhər və rayonlarında qazlaşma proqramının həyata keçirilməsi, elektrik enerjisi təchizatı sisteminin yaxşılaşdırılması, su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin tikintisi və yenidən qurulması, Bakı kəndlərinin sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramının həyata keçirilməsi, ölkənin regionlarında kəndlərarası yolların tikintisi, yenidənqurulması və əsaslı təmiri və digər zəruri investisiya layihələrinin icrasının davam etdirilməsi üçün vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Xüsusi müdafiə və hərbi təyinatlı layihələr və tədbirlər üzrə nəzərdə tutulmuş vəsait nəzərə alınmadan 2015-ci il dövlət büdcəsinin əsaslı xərclərinin 542,9 mln. manatı dövlət büdcəsinin müvafiq xərc bölmələrində öz əksini tapmaqla, sosial-mədəni və məişət, inzibati, istehsalat təyinatlı layihələrin, bina və qurğuların, yolların yenidən qurulması və əsaslı təmirinə, qeyri-maliyyə aktivlərinin (əsas vəsaitlər, bina və tikililər, yaşayış və qeyri-yaşayış binaları) alınmasına yönəldiləcəkdir.

Növbəti ildə Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərindən dövlət əhəmiyyətli investisiya layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün 1916,8 mln. manat vəsait yönəldiləcəkdir (qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət və məskunlaşma məsələləri ilə bağlı bəzi tədbirlərin maliyyələşdirilməsi, Samur Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi, Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsinin maliyyələşdirilməsi, TANAP layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi).

4.5.12. Nəqliyyat və rabitə

Nəqliyyat və rabitə xərclərinə 2015-ci il dövlət büdcəsində 128,3 milyon manat və ya 2014-cü illə müqayisədə 6,9 milyon manat və ya 5,7 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Bu xərclər üçün ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 0,6 faiz təşkil edəcəkdir.

2015-ci il dövlət büdcəsindən Nəqliyyat və rabitə bölməsi üzrə nəqliyyata 85,8 milyon manat, rabitə xərclərinə isə 42,5 milyon manat vəsait yönəldiləcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat Nazirliyinə 2015-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsində 33,3 milyon manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Həmin vəsaitlər 2015-ci ildə ölkə ərazisində avtomobil nəqliyyatı üzrə dövlət tənzimlənməsinin həyata keçirilməsi, Bakı şəhərində nəqliyyat əməliyyatlarının intellektual idarə edilməsi sisteminin yaradılması və sair bu kimi tədbirlərə, Bakı şəhərində yol ötürücüsü və körpülərin saxlanması, küçələrin və prospektlərin istismarına və təmirinə xərclənməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Hal-hazırda bu gün Bakı Metropolitenində gediş haqqı 20 qəpikdir. Lakin real olaraq hər bir sərnəşinin daşınması nisbətən baha başa gəlir. Dövlət Bakı Metropolitenindən əhalinin ən çox aztəminatlı hissəsinin sıx istifadə etdiyini nəzərə alaraq real gediş haqqı xərcinin qalan hissəsinin ödənilməsini öz üzərinə götürmüşdür. Bu məqsədlə bu bölmədən Bakı Metropoliteninə onun fəaliyyətinin tənzimlənməsi üçün 38,0 milyon manat vəsaitin ayrılması nəzərdə tutulmuşdur.

“Azərbaycan Hava Yolları” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Naxçıvan Muxtar Respublikasına edilən aviareyslərə görə yaranmış zərərinin və Böyük Vətən müharibəsi əlillərinin və iştirakçılarının, habelə onlara bərabər tutulan şəxslərin MDB dövlətlərinə nəqliyyatda gediş güzəştlərinin ödənilməsi məqsədi ilə 2015-ci ilin dövlət büdcəsində Cəmiyyətə 10,0 milyon manat subsidiya nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinə 2015-ci ildə 4,9 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, həmin vəsait universal poçt rabitəsi xidmətinin göstərilməsi ilə bağlı milli poçt operatoruna dəyən zərərin kompensasiya edilməsi və informasiya ehtiyatları və fərdi məlumatların informasiya sistemlərinin dövlət reyestrinin aparılması məqsədi ilə istifadə olunacaqdır.

Azərbaycan Respublikasında dövlət informasiya ehtiyatları reyestrinin formalaşdırılması, aparılması, istifadəsi və mühafizəsinin hüquqi və təşkilati tənzimlənməsi və ona nəzarətin həyata keçirilməsi məqsədi ilə 32,4 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub.

Azərbaycana məxsus olan "Azerspace-1" telekommunikasiya peykinin orbitdə saxlanması, idarə olunması və istismarı işlərinin həyata keçirilməsi, qlobal informasiya məkanına inteqrasiyanın genişləndirilməsi ilə bağlı xərclərin maliyyələşdirilməsi üçün "Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə 5,3 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub.

4.5.13. İqtisadi fəaliyyət

İqtisadi fəaliyyət xərclərinə 2015-ci il dövlət büdcəsində 345,3 milyon manat və ya 2014-cü illə müqayisədə 17,1 milyon manat və ya 5,2 faiz çox vəsait ayrılmışdır. Bu xərclər üçün ayrılan vəsaitin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 1,6 faizə çatacaqdır.

Funksional təsnifata uyğun olaraq 2015-ci il dövlət büdcəsindən bölmə üzrə iqtisadi və kommertiya fəaliyyətinə 207,3 milyon manat və iqtisadi fəaliyyətin digər sahələrinə 138,0 milyon manat vəsait yönəldiləcəkdir.

İqtisadi fəaliyyət üzrə xərclərin bölgüsü aşağıdakı kimidir:

	Məbləğ, min manatla
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu (sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı xərclər)	100 000,0
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı (Azərbaycan İpoteka Fondunun nizamnamə kapitalının artırılması ilə bağlı xərclər)	50 000,0
"Aqrolizinq" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin nizamnamə kapitalının artırılması ilə bağlı xərclər	40 000,0
Avropa Birliyin qrantı hesabına aparılan xərclər	20 000,0
Dövlət müəssisələrinin fəaliyyəti ilə əlaqədar zərərin və digər öhdəliklərin tənzimlənməsi və maliyyə	116 880,0

	Məbləğ, min manatla
sağlamlaşdırılması tədbirləri ilə bağlı xərclər	
Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi (Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin təşkili və mülkiyyət hüquqlarının qorunması sahələr ilə bağlı xərclər)	7250,0
Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi (aqrar sektora kreditlərin verilməsi ilə bağlı xərclər)	5 000,0
Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi (digər iqtisadi fəaliyyət ilə bağlı xərclər)	1000,0
İqtisadi islahatların keçirilməsi ilə bağlı xərclər	150,2
Azərbaycan Respublikasının Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin tabeliyində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Fondu	5 000,0

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı nəzdində Azərbaycan İpoteka Fonduna güzəştli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün 50,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci ilin dövlət büdcəsində “Aqrolizing” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə də bu bölmədən 2014-cü il səviyyəsində, yəni 40,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub ki, həmin vəsait hesabına kənd təsərrüfatı texnikasının, texnoloji avadanlıqların

alınaraq hüquqi və fiziki şəxslərə lizinqə verilməsi və ya lizinq yolu ilə satılması, habelə həmin vəsait hesabına əsasən idxal olunan pestisidlərin, aqrokimyəvi maddələrin güzəştli satılması həyata keçiriləcəkdir.

2015-ci ildə Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyinə sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı xərclər üçün 100,0 milyon manat, iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi xərcləri üçün 150,2 min manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2015-ci ilin dövlət büdcəsində sahibkarlığın inkişafı ilə bağlı xərclər nəzərdə tutulan vəsaitlər əsasən ölkədə, xüsusi ilə regionlarda sahibkarlığın, o cümlədən, kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi, onlara güzəştli kreditlərlə maliyyə dəstəyinin verilməsi, müasir texnologiyalara əsaslanan istehsal və emal sahələrinin inkişafının, idxalı əvəz edən rəqabətə davamlı məhsulların istehsalını stimullaşdıran layihələrinin maliyyələşdirilməsi üçün istifadə olunacaq.

Bundan başqa bu bölmədən Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyinə kənd

təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan fermerlərə güzəştli şərtlərlə kreditlərin verilməsi üçün 5,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulub.

Fəaliyyətə başladıkları dövrdən (2015-ci il nəzərə alınmaqla) dövlət büdcəsindən ayrılan və digər mənbələrdən daxil olan vəsaitlər hesabına Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunda üst-üstə 1747,3 mln. manat (dövlət büdcəsi hesabına 931,0 mln. manat, verilmiş kreditlərin qaytarılmasından daxil olan vəsait hesabına 816,3 mln. manat), “Aqrolizinq” Açıq Səhmdar Cəmiyyətində 809,4 mln. manat (dövlət büdcəsindən ayrılan vəsait 558,5 mln. manat, digər mənbələrdən və Cəmiyyətin dövriyyəsiindən daxil olan vəsait 250,9 mln. manat), Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyində 122,3 mln. manat (dövlət büdcəsindən ayrılan vəsait 66,0 mln. manat, verilmiş kreditlər üzrə faktiki qaytarılmış əsas borcun məbləği 56,3 mln. manat) və Azərbaycan Respublikasının İpoteka Fondunda 266,0 mln. manat məbləğində kreditlər verilmişdir.

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə yardım etmək, sahibkarlıq fəaliyyətini dəstəkləmək, innovasiya və elmi-tədqiqat layihələrini stimullaşdırmaq, müasir infrastrukturun inkişafına təkan vermək, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə maliyyə dəstəyi göstərmək, bu sahəyə yerli və xarici investisiyaları cəlb etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin tabeliyində İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Fonduna dövlət büdcəsindən 5,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

4.5.14. Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər

Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlərə 2015-ci il dövlət büdcəsində 2696,9 milyon manat və ya 2014-cü illə müqayisədə 26,9 milyon manat və ya 1,0 faiz çox vəsait ayrılmışdır.

	Məbləğ, milyon manat	Dövlət büdcəsində xüsusi çəkisi, faizlə
Əsas bölmələrə aid edilməyən xidmətlər	2696,9	12,8
o cümlədən:		
Məqsədli büdcə fondları	450,0	2,1
Ehtiyat fondları	725,0	3,5
ondan:		
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondu	382,0	1,8

- Dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondu	343,0	1,7
Əsas bölmələrə aid edilməyən sair xərclər	1521,9	7,2
ondan:		
- Xüsusi müdafiə təyinatlı layihələr və tədbirlər	1270,6	6,0
- ölkədə baş vermiş fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı xərclər	25,0	0,1
- digər xidmətlər üzrə xərclər	226,3	1,1

Dövlət büdcəsinin tərkib hissəsi olmaqla "Avtomobil Yolları" Məqsədli Büdcə Fonduna 2015-ci ildə 290,0 milyon manat vəsaitin xərclənməsi proqnozlaşdırılır.

"Avtomobil Yolları" Məqsədli Büdcə Fondunun vəsaiti əsasən ölkə ərazisində respublika və yerli əhəmiyyətli avtomobil yollarının və onlarla əlaqədar mühəndis qurğularının saxlanması və istismarı ilə bağlı xərclərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcək.

Ehtiyat fondları dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmayan xərclər, habelə dövlət və yerli əhəmiyyətli tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün yaradılmış maliyyə mənbələridir. Ehtiyat fondlarının tərkibinə dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondu və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondları daxildir. Mövcud qanunvericiliyə görə dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondunun həcmi dövlət büdcəsi gəlirlərinin 5 faizindən, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondunun həcmi isə dövlət büdcəsi gəlirlərinin 2 faizindən artıq olmamalıdır. 2015-ci il dövlət büdcəsində dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondu üzrə 343,0 milyon manat, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondu üzrə isə 382,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Əsas bölmələrə aid edilməyən sair xərclərdə digər bölmələrdə öz əksini tapmamış xərclər daxildir. Bu tədbirlərin sırasına xüsusi müdafiə təyinatlı layihələr və tədbirlər üzrə xərclər, İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi qarşısında Azərbaycan Respublikasının maraqlarının müdafiəsi və həmin məhkəmənin qərarlarının icrası ilə bağlı xərclər, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı xərclər, beynəlxalq və respublika səviyyəli tədbirlərin keçirilməsi ilə bağlı xərclər, dövlət atributlarının, biometrik pasportların hazırlanması və lisenziya blanklarının çap edilməsi ilə bağlı xərclər, dövlətdən sosial yardım alan aztəminatlı ailələrin əmlakının, dövlətə məxsus əmlakın və dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlara məxsus nəqliyyat vasitələrinin icbari sığortası ilə bağlı xərclər, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq kredit reytinginin müəyyən olunması və digər işlərin qiymətləndirilməsi üçün ekspertlərin cəlb edilməsi ilə bağlı xərclər, dövlət maddi və material ehtiyatlarının yaradılması ilə bağlı xərclər və digər xərclər aiddir.

4.6. 2015-ci il dövlət büdcəsinin yerli gəlir və xərcləri

2015-ci il dövlət büdcəsi gəlirlərinin tərkib hissəsi olan yerli gəlirlər 834,5 milyon manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2013-cü ilin faktiki icra göstəriciləri ilə müqayisədə 114,4 milyon manat və ya 15,9 faiz çoxdur.

2015-ci ildə rayon və şəhərlərin vergi potensialının artırılması, onların ərazilərində fəaliyyət göstərən və mərkəzləşdirilmiş qaydada vergi uçotunda olan vergi ödəyicilərinin dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş gəlirlərinə ödəyəcəkləri vergi və digər ödənişlərin tam (mənfəət vergisi istisna olmaqla) məbləğdə rayon və şəhərlərin yerli gəlirlərinə daxil edilməsi nəzərdə tutulur.

2015-ci ildə dövlət büdcəsinin yerli xərcləri 1654,0 milyon manat məbləğində proqnozlaşdırılır ki, bu da 2014-cü ilə nisbətən 24,5 milyon manat və ya 1,5 faiz, 2013-cü ilin faktiki icra göstəricilərinə nisbətən 187,0 milyon manat və ya 12,7 faiz çoxdur.

Yerli xərclərin 973,6 milyon manatı və ya 58,9 faizi təhsil xərclərinə, 223,4 mln. manatı və ya 13,5 faizi səhiyyə xərclərinə, 239,9 mln. manatı və ya 14,5 faizi mənzil və kommunal təsərrüfatı xərclərinə, 119,0 mln. manatı və ya 7,2 faizi icra hakimiyyəti orqanlarının saxlanması xərclərinə, 80,8 mln. manatı və ya 4,9 faizi mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən xərclərə, 17,3 mln. manatı və ya 1,0 faizi isə digər xərclərə yönəldiləcəkdir.

(min manatla)

№	Adları	Gəlirlər	Xərclər	Yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən ayrılan vəsait
	Şəhərlər:			
1	Bakı	243 597 000	243 597 000	
2	Gəncə	40 078 000	65 049 000	24 971 000
3	Sumqayıt	75 249 000	75 249 000	
4	Lənkəran	16 682 000	37 639 000	20 957 000
5	Şəki	20 960 000	38 780 000	17 820 000
6	Yevlax	14 388 000	23 681 000	9 293 000
7	Mingəçevir	32 588 000	32 588 000	
8	Şirvan	16 827 000	16 827 000	
9	Naftalan	3 159 000	4 060 000	901 000
10	Xankəndi			
	Rayonlar:			
11	Abşeron	35 872 000	35 872 000	
12	Ağcabədi	7 639 000	25 689 000	18 050 000
13	Ağdam	5 593 000	39 167 000	33 574 000
14	Ağdaş	5 819 000	21 796 000	15 977 000
15	Ağstafa	4 294 000	17 702 000	13 408 000
16	Ağsu	3 538 000	15 231 000	11 693 000
17	Astara	5 894 000	19 759 000	13 865 000
18	Balakən	3 366 000	17 549 000	14 183 000
19	Beyləqan	7 140 000	16 876 000	9 736 000
20	Bərdə	10 891 000	30 974 000	20 083 000
21	Biləsuvar	4 672 000	16 480 000	11 808 000
22	Cəbrayıl	1 428 000	13 219 000	11 791 000
23	Cəlilabad	7 490 000	32 439 000	24 949 000
24	Daşkəsən	2 868 000	12 255 000	9 387 000
25	Füzuli	7 484 000	30 157 000	22 673 000
26	Gədəbəy	4 470 000	26 306 000	21 836 000
27	Goranboy	4 798 000	24 831 000	20 033 000
28	Göyçay	8 769 000	22 767 000	13 998 000
29	Göygöl	4 437 000	15 706 000	11 269 000
30	Hacıqabul	5 093 000	11 270 000	6 177 000
31	Xaçmaz	22 502 000	32 346 000	9 844 000

(min manatla)

№	Adları	Gəlirlər	Xərclər	Yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən ayrılan vəsait
32	Xızı	1 797 000	6 080 000	4 283 000
33	Xocalı	412 000	4 006 000	3 594 000
34	Xocavənd	814 000	5 393 000	4 579 000
35	İmişli	20 831 000	20 831 000	
36	İsmayıllı	5 720 000	21 034 000	15 314 000
37	Kəlbəcər	1 460 000	22 160 000	20 700 000
38	Kürdəmir	7 752 000	18 742 000	10 990 000
39	Qax	3 512 000	17 772 000	14 260 000
40	Qazax	6 716 000	21 019 000	14 303 000
41	Qəbələ	12 896 000	20 713 000	7 817 000
42	Qobustan	2 474 000	9 138 000	6 664 000
43	Quba	16 549 000	30 963 000	14 414 000
44	Qubadlı	2 924 000	11 208 000	8 284 000
45	Qusar	6 313 000	19 927 000	13 614 000
46	Laçın	2 132 000	22 628 000	20 496 000
47	Lerik	2 228 000	18 291 000	16 063 000
48	Masallı	8 616 000	28 222 000	19 606 000
49	Neftçala	5 382 000	16 423 000	11 041 000
50	Oğuz	2 947 000	11 864 000	8 917 000
51	Saatlı	8 512 000	19 565 000	11 053 000
52	Sabirabad	10 661 000	27 307 000	16 646 000
53	Salyan	8 426 000	25 147 000	16 721 000
54	Samux	2 830 000	13 419 000	10 589 000
55	Siyəzən	4 150 000	8 765 000	4 615 000
56	Şabran	4 690 000	12 136 000	7 446 000
57	Şamaxı	7 183 000	21 224 000	14 041 000
58	Şəmkir	11 594 000	41 001 000	29 407 000
59	Şuşa	1 452 000	7 635 000	6 183 000
60	Tərtər	4 782 000	16 732 000	11 950 000
61	Tovuz	8 664 000	34 775 000	26 111 000
62	Ucar	4 533 000	16 320 000	11 787 000
63	Yardımlı	2 129 000	14 892 000	12 763 000

(min manatla)

№	Adları	Gəlirlər	Xərclər	Yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən ayrılan vəsait
64	Zaqatala	7 216 000	25 377 000	18 161 000
65	Zəngilan	2 260 000	9 772 000	7 512 000
66	Zərdab	3 426 000	14 638 000	11 212 000

4.7. Dövlət büdcəsinin kəsiri

2015-ci il dövlət büdcəsinin kəsirinin maliyyələşdirilməsi üçün 1662,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da ÜDM-in 2,8 faizini təşkil edir.

Dövlət büdcəsi kəsirinin maliyyələşdirilməsi özəlləşdirmədən, daxili və xarici borclanmadan, xarici qrantlar və 2015-ci il 1 yanvar tarixinə dövlət büdcəsinin vahid xəzinə hesabının qalığı hesabına həyata keçiriləcəkdir.

Qeyri-neft gəlirlərinin artımı hesabına dövlət büdcəsi kəsirinin idarə olunan səviyyədə saxlanılmasına nail olmaq 2015-ci ildə qarşıda duran prioritet vəzifələrdəndir.

5. 2015-ci il üçün icmal büdcə

Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il icmal büdcəsinin gəlirləri 20716,8 milyon manat, xərcləri 25911,0 milyon manat nəzərdə tutulmuşdur.

İcmal büdcənin tərkib hissəsi olan məcburi dövlət sosial sığortası, əmək pensiyaları sahəsində idarəetməni həyata keçirən Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin xərcləri 3056,3 milyon manat proqnozlaşdırılır.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun xərclərinin 55,8 faizi və ya 1704,1 milyon manatı dövlət büdcəsindən birbaşa transfert və büdcə təşkilatlarından sosial ayırmalar hesabına örtüləcəkdir, o cümlədən dövlət büdcəsindən birbaşa transfert 1100,0 milyon manat, büdcə təşkilatlarından sosial ayırmalar 604,1 milyon manat təşkil edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2015-ci il büdcəsinin xərcləri 12304,8 milyon manat, o cümlədən dövlət büdcəsinə 10388,0 milyon manat transfert, bir sıra dövlət əhəmiyyətli investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə 1916,8 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

İcmal büdcənin tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikası büdcəsinin gəlir və xərcləri bərabər olaraq 366,7 mln. manat proqnozlaşdırılır. Xərclərin 18,8 faizi və ya 69,0 mln. manatı Naxçıvan Muxtar Respublikasının öz gəlirləri, 81,2 faizi və ya 297,7 mln. manatı dövlət büdcəsindən ayrılan dotasiya hesabına formalaşmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında həyata keçirilən nəqliyyat, enerji, kənd təsərrüfatı, qaz və su təhcizəti, sosial-mədəni təyinatlı infrastrukturların tikintisi və yenidən qurulması üçün 2015-ci il dövlət büdcəsinin əsaslı vəsait qoyuluşu xərclərindən müvafiq məbləğdə vəsait ayrılmışdır.

6. Nəticə

2015-ci il üçün dövlət və icmal büdcələri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin daim diqqətində olan bütün dövlət vəzifələrinin uğurla həyata keçirilməsinə, prioritet hədəf kimi əhalinin sosial müdafiəsinin və yaşayış səviyyəsinin yüksəldilməsinə, ölkəmizin bütün sahələrdə təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə və iqtisadi inkişafının stimullaşdırılmasına maliyyə təminatı yaradacaqdır.

7. Anlayışlar və terminlər

Ümumi daxili məhsul — bir il ərzində iqtisadiyyatda (ölkə daxilində) istehsal olunan bütün mal və xidmətlərin məcmu bazar qiymətidir.

büdcə—Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət hakimiyyəti və özünüidarəetmə orqanları vasitəsilə dövlətə və bələdiyyələrə məxsus vəzifə və funksiyaları yerinə yetirmək üçün lazım olan pul vəsaitinin yığılması və istifadə olunması üçün əsas maliyyə sənədi;

büdcə təsnifatı—dövlət büdcəsinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin, yerli büdcələrin və büdcədənkənar dövlət fondlarının gəlirlərinin, xərclərinin və maliyyələşmə mənbələrinin funksional, iqtisadi, inzibati və digər prinsiplər əsasında qruplaşdırılması;

büdcə ili—yanvar ayının 1-dən dekabr ayının 31-dək olan bir illik dövr;

təsdiq olunan büdcə ayırmaları—qanunvericiliklə təsdiq olunan və dövlət büdcəsində, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsində və yerli büdcələrdə maddələr üzrə xərclənə biləcək vəsaitin yuxarı həddi;

büdcədənkənar dövlət fondları — qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət tərəfindən hüquqi şəxs qismində təsis edilmiş və dövlət büdcəsindən kənar müstəqil büdcəyə malik olan məqsədli dövlət maliyyə fondları.

dövlət büdcəsindən və Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsindən kənar əməliyyatlar—müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının və büdcə təşkilatlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada büdcədən kənar əldə etdikləri gəlirləri və həyata keçirdikləri xərcləri üzrə maliyyə əməliyyatları;

icmal büdcə—dövlət büdcəsinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin (büdcədənkənar əməliyyatlar da daxil olmaqla) və büdcədənkənar dövlət fondlarının gəlir və xərclərini funksional və iqtisadi təsnifata uyğun paraqraflar səviyyəsində əks etdirən maliyyə sənədi;

büdcə kəsiri (defisit)—büdcə xərclərinin gəlirlərlə təmin olunmayan məbləği;

büdcə artıqlığı (profisit)—büdcə gəlirlərinin büdcə xərclərindən artıq olan məbləği;

dövlət büdcəsinin kassa icrası—büdcə gəlirlərinin büdcəyə daxilolmasını və xərclərinin büdcə təsnifatına uyğun olaraq xəzinədarlıq vasitəsilə ünvanlı istifadəsini təmin edən icra mexanizmi;

büdcə gəlirləri—Azərbaycan Respublikasının, Naxçıvan Muxtar Respublikasının və yerli özünüidarəetmə orqanlarının müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunmuş qaydada dövlət büdcəsinə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə və yerli büdcələrə daxil olan vergilər, rüsumlar, digər ödənişlər və daxilolmalar;

büdcə xərcləri—büdcə təsnifatına uyğun olaraq dövlət büdcəsindən, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsindən və yerli büdcələrdən qanunvericiliklə nəzərdə tutulan tələbatı ödəmək üçün ayrılan vəsait;

mərkəzləşdirilmiş gəlir—dövlət büdcəsində müəyyən edilən normativlərə uyğun olaraq dövlət büdcəsi gəlirlərindən yerli gəlirlər çıxıldıqdan sonra formalaşan gəlir;

mərkəzləşdirilmiş xərc—büdcə təsnifatına uyğun olaraq, dövlət büdcəsində nəzərdə tutulan müvafiq orqanların fəaliyyətinin və tədbirlərin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərclər;

yerli gəlir—dövlət büdcəsində müəyyən edilən normativlər əsasında formalaşan ayrı-ayrı şəhər və rayonlar üzrə gəlir;

yerli xərc—büdcə təsnifatına uyğun olaraq, maliyyələşdirilməsi yerli gəlirlər və mərkəzləşdirilmiş gəlirlərdən ayrılan vəsait hesabına həyata keçirilən xərclər;

büdcə ssudaları—dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə, yerli büdcələrə və hüquqi şəxslərə, yerli büdcələrdən bələdiyyə təşkilatlarına qaytarılmaq şərti ilə il ərzində müəyyən müddətə verilən maliyyə vəsaiti;

dotasiya—dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə və yerli büdcələrə onların gəlir və xərclərini tənzimləmək məqsədilə əvəzsiz verilən maliyyə vəsaiti;

grant—daxili və xarici mənbələr hesabına əvəzsiz verilən məqsədli maliyyə yardımı;

subvensiya—məqsədli maliyyələşdirmənin həyata keçirilməsi üçün dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə və yerli büdcələrə verilən, lakin həmin məqsəd üçün və ya müəyyən edilmiş müddətdə istifadə edilmədikdə geri qaytarılan maliyyə vəsaiti;

subsidiya—dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinə, yerli büdcələrə və hüquqi şəxslərə əvəzsiz verilən maliyyə vəsaiti;

məqsədli büdcə fondları—dövlət büdcəsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi və yerli büdcələrin tərkibində konkret tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün formalaşan və istifadə edilən pul vəsaiti;

sekvestr—dövlət büdcəsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi və yerli büdcələrin gəlirləri, həmçinin dövlət büdcəsinin kəsirinin (defisitinin) maliyyələşmə mənbələri üzrə daxilolmalar yerinə yetirilmədikdə, müdafiə olunmuş xərc maddələri istisna olmaqla, büdcə ilinin qalan ayları üzrə xərclərin müəyyən olunmuş qaydada ixtisarı;

müdafiə olunan xərc maddələri—büdcə ili ərzində maliyyələşdirilməsinə sekvestr tətbiq olunmayan, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş büdcə xərcləri;

dövlət borcu - Azərbaycan Respublikasının adından bağlanmış müqavilələrin öhdəlikləri üzrə ödənilməli olan borc;

toplu maliyyə balansı—konkret dövr üçün ölkədə maliyyə vəsaitlərinin yaranma mənbələri və istifadə istiqamətləri barədə məlumatları özündə əks etdirən maliyyə sənədi.

büdcə təşkilatı—maliyyələşdirilməsi bilavasitə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi hesabına həyata keçirilən idarə və təşkilatlar;

büdcənin tərtibi prosesində iştirak edən təşkilatlar—mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları və onların struktur bölmələri, büdcə gəlirlərinin icrasını təmin edən orqanlar, dövlət büdcəsindən maliyyələşən və (və ya) maliyyə yardımı alan təşkilatlar, büdcədən kənar dövlət fondları və vergi ödəyiciləri, zərurət yarandıqda, bələdiyyələr.

8. Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
2. “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
3. “Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
3. “Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

9. Əks əlaqə

Hörmətli oxucular!

Sizə təqdim olunmuş “Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il dövlət və icmal büdcələri üzrə Vətəndaşın büdcə bələdçisi” ilə bağlı rəylərinizi, təkliflərinizi aşağıdakı ünvana göndərə bilərsiniz.

Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi,
Bakı şəhəri, S.Vurğun küç, 83, AZ-1022

f.ganjaliyev@maliyye.gov.az